

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Науково-практичний журнал

1 2002

ISSN 1607-0404

Зміст

Передмова3

Привітання Президента НАН України Патона Б.Є.4

Привітання Президента АПрН України Тація В.Я.5

Сучасність і перспективи

Святоцький О.Д. Інтелектуальна власність. Крок до науки6

Крайнів П.П. Патентна політика: якою їй бути?11

Інтелектуальна економіка

Бутнік-Сіверський О.Б.

Інтелектуальний капітал:
теоретичний аспект16

Правовий захист

Притика Д.М. Роль господарських судів у захисті
прав інтелектуальної власності28

Авторське право

Глухівський Л.Й. Наукова творчість і авторське право30

	Пірати ХХІ століття	
Трейнер Т.П.	Практика правозастосування та боротьба з контрафактною продукцією	34
	Офіційно	
	Указ Президента України від 30 січня 2002 р. № 85/2002 “Про невідкладні заходи щодо посилення захисту прав інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування”	43
	Постанова Кабінету Міністрів України від 29 травня 2001 р. № 582 “Про створення Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності”	45
	Добірка видань	46

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

*З липня 2002 року науково-практичний журнал **Інтелектуальний капітал** почне виходити щомісяця. Передплату журналу на друге півріччя 2002 року ви зможете здійснити з травня місяця у будь-якому поштовому відділенні України.*

*Передплатний індекс: для фізичних осіб - 23594,
для юридичних осіб - 23595.*

Сподіваємось, що наш журнал стане корисним помічником у вашій справі!

З глибокою повагою
редакційна колегія

Однією з визначальних рушійних сил світової економіки сьогодні є принципово нова зміна співвідношення факторів ефективного економічного розвитку завдяки швидкому зростанню ролі інтелектуальної власності як капіталу.

Саме цей капітал стає головним чинником ринкової вартості високотехнологічних компаній, рівня конкурентоспроможності та економічного зростання країни.

Зазначене дає підстави для проголошення якісно нового типу сучасної економіки - економіка, яка базується на знаннях.

Вихід журналу - подальший крок від інтелектуальної власності суто як системи прав до інтелектуальної власності, в основному, як економічної категорії.

На сторінках журналу ви зустрінетесь з ученими, спеціалістами академічних, галузевих інститутів та вищих навчальних закладів, представниками судової влади, підприємцями з широкого кола питань наукового, методологічного, практичного, дискусійного та інформаційного характеру.

Шановні читачі!

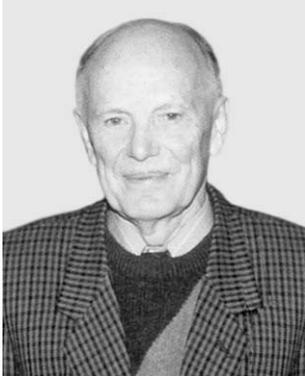
Редакція журналу зробить журнал *Інтелектуальний капітал* цікавим та корисним тільки за вашої активної підтримки, на що плекаємо надію.

Сподіваємося, що *Інтелектуальний капітал* стане провідником до вашого добробуту.

Бажаємо успіхів та натхнення!

Олександр Святоцький,
Голова наукової ради

Петро Крайнів,
головний редактор

Читачам та колективу журналу *Інтелектуальний капітал*

Шановні друзі!

Вітаю вас з народженням нового видання!

Діяльність людства неможлива без розвитку науки та втілення в життя її досягнень.

Інтелектуальні здобутки людей, що створювалися протягом тисячоліть, є їх безцінним капіталом, який буде поповнюватися доти, доки існуватиме наше суспільство.

В умовах переходу до ринкових відносин питання охорони та використання інтелектуальної власності починають відігравати важливу роль в економічному зростанні нашої молоді держави. Цьому великою мірою сприяє прийняття в Україні цілого ряду відповідних законодавчих та нормативних актів.

Створення нового науково-практичного журналу *Інтелектуальний капітал* дасть змогу читачам поповнити знання в різних аспектах права, в питаннях економіко-правових відносин та науково-правової експертизи в сфері інтелектуальної власності.

Сподіваюсь, журнал активно включиться в процес подальшого становлення та розвитку системи охорони інтелектуальної власності в Україні та сприятиме створенню умов для рівноправного торгово-економічного й інформаційно-технічного співробітництва з світовим співтовариством.

Щиро бажаю вам успіхів, натхнення, миру та щастя.

Президент
Національної академії наук України.
академік НАН України

Борис Патон

**Читачам журналу
*Інтелектуальний капітал***

Шановні читачі!

Від усього серця вітаю вас із виходом нового видання - журналу
Інтелектуальний капітал!

Назва цього часопису не є вигаданим, штучним поєднанням слів. Творча, наукова та економічна діяльність суспільства, створення та повсякденне використання найрізноманітніших об'єктів інтелектуальної власності призвели до виникнення нового поняття - інтелектуальний капітал. Це капітал, що створювався людством протягом тисячоліть, і це - капітал майбутнього.

Жодна система охорони інтелектуальної власності, якими б досконалыми не були її закони, не зможе внести суттєвого вкладу в економічний та технологічний розвиток, якщо вона невідома і не застосовується тими, для кого її створено.

Важливо сприяти тому, щоб ті, хто володіє інтелектуальним капіталом і використовує його - як у державному, так і в приватному секторі, розуміли природу інтелектуальної власності та інтелектуального капіталу і те, як основні складові цих понять можуть успішно служити інтересам нації та цілям її розвитку.

Сподіваюсь, що журнал *Інтелектуальний капітал* стане важливою ланкою в справі поширення необхідних знань у сфері інтелектуальної власності, досвіду науковців та правознавців.

Бажаю вам приємного спілкування та цікавих дискусій на сторінках часопису.

Президент
Академії правових наук України,
академік НАН України

Василь Тацій

і науки та Міністерство юстиції України.

За активної позиції Кабінету Міністрів України вперше в державі постановою від 29 травня 2001 р. № 582 створено державний спеціалізований науковий заклад - Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності (далі - Інститут).

Відповідно до Статуту Інститут є державною науковою установою, заснованою на державній власності, метою створення якого є сприяння соціально-економічному розвитку України, зростанню її науково-технічного і культурного потенціалу.

Першим кроком становлення Інституту стало створення наукових підрозділів, що певною мірою відповідають не тільки традиційним напрямкам діяльності у сфері інтелектуальної власності, а й досить новим - науково-правової судової та позасудової експертизи, економіко-правових відносин у сфері інтелектуальної власності (див. рис. 1).

Визначною подією у науково-організаційному житті Інституту стало створення Ученої ради, до якої увійшли провідні вчені та фахівці України, що працюють у сфері інтелектуальної власності. Загалом до роботи в Інституті залучено вісім докторів і чотирнадцять кандидатів наук.

Членами Ученої ради та провідними спеціалістами Інституту є фахівці різних галузей знань, що певною мірою віддзеркалює його тематичну спрямованість. Зазначимо, що середній вік докторів наук становить 58, а кандидатів наук - 50 років.

Фінансування Інституту здійснюється за рахунок надходження кош-

тів із загального фонду бюджету - державний бюджет та надходження коштів із спеціального фонду бюджету - власні надходження (плата за послуги, інші джерела).

Інститут провів передпошукові роботи для фундаментальних та прикладних досліджень 2002 року і підготував рукописи перших наукових статей.

Підготовані пропозиції до тематичного плану науково-дослідних робіт Інституту, що фінансуються з коштів державного бюджету за проблемою: "Правові відносини у сфері інтелектуальної власності, галузеві аспекти", розробляються прикладні теми, зокрема:

"Методологічні засади проведення судових та позасудових експертиз у сфері інтелектуальної власності";

"Правові засади гармонізації законодавства України з авторського права та суміжних прав з європейськими нормами";

"Дослідження економіко-правових проблем у сфері інтелектуальної власності при переході економіки України на інноваційну модель розвитку".

Інститутом вже проводяться наукові дослідження та готуються експертні висновки щодо використання об'єктів інтелектуальної власності на замовлення органів влади та за господарчими договорами.

Працівники Інституту взяли участь у численних науково-практичних заходах, що проводилися в Україні у сфері інтелектуальної власності, організовані Міністерством освіти і науки України, Українським центром економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, Вищим Господар-

ським судом України, Комітетом Верховної Ради України з питань освіти і науки, Міністерством юстиції України тощо.

З метою реалізації заходів, розроблених на виконання згаданого Указу Президента України "Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні", здійснено аналіз стану справ з проведення судових експертиз, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності. Розробка викликана відсутністю нормативних актів, якими було б врегульовано питання щодо правомірності проведення тими чи іншими особами науково-правових (як судових, так і позасудових) експертиз із зазначених питань.

Результати аналізу свідчать про те, що системного підходу до справи підготовки судових експертів з питань, що стосуються саме сфери інтелектуальної власності, до цього часу не розроблено, незважаючи на те, що викладена проблема вже зараз потребує нагального вирішення.

Захист прав згаданої сфери в судах є складним і неоднозначним в основному через новітність проблеми для України, недостатність відповідних норм та відсутність належних кадрів. Відсутня також інфраструктура, що забезпечує проведення науково-правових судових експертиз у судочинстві про захист прав інтелектуальної власності.

В чинних науково-дослідних інститутах немає судово-експертних підрозділів, які б займалися питаннями інтелектуальної власності, відсутні фахівці з належними знаннями та достатнім стажем роботи у цій новій для них сфері діяльності.

Водночас численні звернення суддів щодо відсутності норматив-

них актів, спрямованих на безумовне виконання керівних документів з питань забезпечення конституційних прав громадян та на захист інтелектуальної власності, вимагають термінового вирішення питань з проведення науково-правових експертиз.

Наявність розроблених механізмів реалізації норм законодавчих актів з інтелектуальної власності щодо експертиз надала б змогу більш кваліфіковано здійснювати судочинство даної категорії справ та розширило б можливість застосування цих норм.

До останнього часу в Україні була відсутня спеціалізована наукова установа, здатна узагальнити наявну практику щодо спорів про захист прав інтелектуальної власності, систематизувати норми, що діють у цій сфері, надати їм практичного змісту та асимілювати до фактичних обставин.

З іншого боку, в Україні на сьогодні немає жодного атестованого судового експерта з питань інтелектуальної власності, не розроблено вимог до рівня знань майбутніх судових експертів у цій сфері.

Водночас в Інституті створено наукові підрозділи і залучено до роботи вчених та висококваліфікованих фахівців сфери інтелектуальної власності, здатних на високому професійному рівні вирішувати питання щодо організації роботи з проведення атестації та присвоєння кваліфікації судовим експертам з питань, пов'язаних із захистом прав на об'єкти інтелектуальної власності.

З урахуванням сказаного вище, є підстави вважати, що створення експертно-кваліфікаційної комісії щодо сфери інтелектуальної власності,

навчання майбутніх експертів та їх атестацію у повному обсязі можна покласти на Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності.

Свідченням здійсненності даної тези є та обставина, що вже знайшли свій відгук понад 200 звернень Інституту до господарських судів України про проведення науково-правової експертизи у сфері інтелектуальної власності, в результаті чого Інститут має та реалізує відповідні замовлення.

Наступний приклад стосується визнання знаків для товарів і послуг загальновідомими. Проблема вкрай актуальна. Необхідно вжити заходів для розробки нормативних актів, які б врегулювали питання загальновідомості знаків для товарів і послуг з одночасним визначенням компетентного органу, який би провадив незалежну науково-правову експертизу щодо цих знаків.

Інститут вважає, що зазначену експертизу доцільно покласти не на центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності, та підпорядковані йому структури, тобто на того, хто видає охоронні документи, і не на будь-яку громадську організацію, а на визначений Кабінетом Міністрів України державний спеціалізований заклад.

Інститут проводить роботу щодо відкриття аспірантури для підготовки наукових працівників вищого ґатунку, в чому має підтримку Президії Академії правових наук України.

Слід також підкреслити, що значним здобутком колективу Інституту є започаткування часопису "Інтелектуальний капітал", на шпальтах якого читач буде дізнаватися про

думки науковців та фахівців сфери інтелектуальної власності щодо захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, щодо ринкових взаємин у цій сфері знань, про те, що інтелектуальна власність - це перлини ідей, впровадження яких у скарбницю справжніх цінностей людства - нагальне завдання суспільства.

У системі світових господарських зв'язків зараз на перший план виступає рівень розвитку не природних, а людських ресурсів - кваліфікації, майстерності, вміння - основи інтелектуального потенціалу нації. Ці ресурси будуть служити народу України у створенні інтелектуального продукту для економічного зростання держави, духовного її відродження і подальшого творчого розвитку нації.

Саме захисту прав на створену творчими особистостями України інтелектуальну продукцію, на її комерціалізацію й присвячується перший етап діяльності Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності. Плекаємо надію отримати в цьому всебічну підтримку широких кіл громадськості.

Держава зробила свій крок до науки. Тепер черга за колективом Інституту. ♦

ПАТЕНТНА ПОЛІТИКА: ЯКОЮ ЇЇ БУТИ?

П. Крайнів,
*заступник директора НДІ інтелектуальної власності
АПрН України*

Двадцять перше століття стане століттям економіки, заснованої на знаннях, у якій інтелектуальна власність буде основною рушійною силою.

Тенденції створення цінностей показують, що найдинамічніший розвиток економіки спостерігається в тих галузях, котрі пов'язані з інтенсивною діяльністю у сферах знань та інтелектуальної власності. Ці тенденції важливі не тільки для майбутньої охорони інтелектуальної власності як стратегічного інструменту мікро- і макроекономіки, але також для видів і характеру інвестицій, які у недалекому майбутньому потрібно буде збільшити з метою створення фундаменту національного розвитку і підвищення значення його інтелектуальної складової.

З просуванням країни до економіки, заснованої на знаннях, добробут нації все більше буде залежати від ступеня її доступу до системи інтелектуальної власності та її використання з метою створення національного багатства й підвищення соціального добробуту.

З огляду на зростаючу активність системи інтелектуальної власності, вона не може продовжувати розвиватися як відокремлена сфера, що ґрунтується, головним чином, на

підтримці й розвитку охорони прав інтелектуальної власності. Що більшого значення набуває інтелектуальна власність для економічного розвитку й створення матеріальних благ, то більш нагальною стає проблема створення потужної системи інтелектуальної власності, яка б сприяла соціально-економічному розвитку держави.

У суспільну свідомість населення провідних країн світу останнього десятиліття активно впроваджувалося уявлення про те, що їхня майбутня доля все меншою мірою буде залежати від традиційних сфер матеріального виробництва, оскільки вони не приносять високих прибутків порівняно з прибутками, яким сприятимуть розвиток і використання інтелектуальної власності.

Україна, яка колись входила до тридцятки країн світової інтелектуальної еліти, втрачає свою лідерську позицію у зв'язку з відсутністю позитивних зрушень в економіці та прийнятної ідеології майбутнього розвитку.

Відомий вислів пращурів: "Нужда - матір відкриттів". Як вважає засновник праксеології, польський вчений Т. Катарбинський [1], люди прокладають нові шляхи, в основному, у тих випадках, коли виникли

труднощі, які можна перебороти тільки нетрадиційним шляхом, по-новому. Стан економіки України можна розглядати як тимчасове явище, що, згідно з поглядами зазначеного автора, є “примусовою ситуацією обмеження, утиску, перешкоди, які можливо зняти лише шляхом застосування наукових і технічних удосконалень, спрямованих на подолання інверсії хаосу, погроз життю й здоров’ю, фізичних страждань, втрати свободи й незалежності”. В іншому разі нас чекають наслідки, що можуть викликати економічний розвал і втрату суверенітету. Із зазначеної причини прогрес як процес звільнення від “примусу” можливий за усвідомлення потреби виходу із ситуації “обмеження”, а її здійснення можливе лише за допомоги нових, удосконалених засобів. При цьому, що більшою компетентністю володітимуть творці нової, соціально орієнтованої ринкової економіки й нового товариства, заснованого на принципах партнерства й співробітництва, то більшою мірою вони будуть підготовлені до впровадження нових економічних, соціальних і технічних удосконалень.

На даний час в Українікладається максимум зусиль для виходу з “примусової ситуації”, про що свідчать активні дії в цьому напрямку з боку всіх гілок влади, наукової й технічної громадськості. Важливим свідченням позитивних зрушень стало, наприклад, послання Президента України Л.Д. Кучми до Верховної Ради України “Україна: Поступ у XXI століття. Стратегія економічної та соціальної політики на 2000-2004 рр.”, у якому серед відзначених стратегічних пріоритетів головним стає інноваційний

шлях розвитку країни. У зв’язку із зазначеним, у першу чергу виникає необхідність розробки інноваційної моделі розвитку економіки. Це означає розвиток науки й технологій переважно в тих галузях, де Україна зберегла високий потенціал і світове лідерство. Поява десятків тисяч новацій у цих галузях зміцнює позиції України на міжнародному ринку й служить потужним пришвидшувачем подальшого її розвитку. Прискорити зазначений процес можна за допомоги значного резерву розвитку - інтелектуальної власності, що перебуває мовби в тіні.

Україна має могутній інтелектуальний потенціал і досить дієву систему охорони інтелектуальної власності, законодавство, що захищає права творців. Об’єктивно ці два зазначених чинники є обов’язковими, але недостатніми для подолання кризових явищ у створених умовах. Водночас одним з негативних чинників широкого використання вітчизняних інтелектуальних досягнень є слабкий розвиток такого важливого наукового напрямку, як економіка інтелектуальної власності.

Усі ці вимоги може задовольнити лише та патентна політика, котра буде виконувати такі завдання, які б стимулювали створення та використання нової техніки, насамперед, завдяки впровадженню винаходів.

Завдання патентної політики мають бути сформульованими на підставі глибокого всебічного аналізу стану патентно-ліцензійної роботи у країні, висвітлення причин, які заважають її розвитку та вивченню ресурсних і законодавчих можливостей.

Патентне законодавство України не має розділу про державне стимулювання винахідництва. Таким чи-

ном економічна та матеріальна основи винахідництва в Україні виявились підірваними. Виняткове право власника патенту на винахід та інші об'єкти промислової власності не призвело ні до підвищення винахідницької активності, а ні до збільшення кількості високоефективних винаходів, які використовуються вітчизняною промисловістю. Навпаки, ситуацію, яка склалася, можна назвати жалюгідною. Чим це пояснюється?

Анулювання в українському законодавстві норми про податкові пільги для підприємств, які використовують винаходи, зумовило втрату до них інтересу. Результатом цього стали скорочення і ліквідація патентних підрозділів, згорання винахідницької діяльності і використання результатів цієї діяльності - одного з найважливіших факторів економічного і науково-технічного розвитку України. Винятком стали лише ті нечисленні підприємства і організації, керівники яких, будучи активними винахідниками, усвідомлювали всю важливість роботи патентних служб для забезпечення майбутнього науково-технічного розвитку і тому у найскрутніших господарчих умовах намагалися зберегти їх усіма правдами і неправдами.

З 1992 року патентна політика формується під впливом хибних настанов: у сфері охорони інтелектуальної власності закони повинні бути вільними від економічних норм, які б уцім то мають визначати інші сфери законодавства. Однак інші законодавчі заходи державного, в першу чергу - економічного, стимулювання так і не з'явилися. А проте, у патентних законодавствах цивілізованих країн, на досвід яких орієнтувалися розробники українських

законів, містяться заходи економічного впливу на винахідництво.

Перехід до патентної основи відносин, не підкріплений механізмом державного стимулювання інновацій, виявився для винахідництва і патентної справи занадто болючим і навіть руйнівним. Патентне відомство як представник держави усунулось від економічного регулювання цих відносин, зосередивши свою активність на видачі охоронних документів, патентній інформації та на питаннях патентного права. З руйнацією системи державного стимулювання виникли наступні проблеми у розвитку винахідництва в Україні:

- спад винахідницької діяльності;
- скорочення використання винаходів;
- вивезення за демпінговими цінами вітчизняних розробок за кордон без належної правової охорони;
- виїзд за кордон носіїв інтелектуального потенціалу;
- зростаюче використання винахідницького потенціалу кримінальним сектором, тіньовою економікою;
- прискорена інфляція, яка змушує потенційних інвесторів відмовлятися від вкладення коштів у інновації та викликає їх перекачування у сферу "отримання швидких грошей";
- загроза розвалу високотехнологічних галузей, які припинили застосовувати передові технічні досягнення, і перспектива перетворення України на сировинний придаток розвинених країн.

Зрозуміло, що перераховані проблеми, частина яких сягнула стану, що загрожує науково-технічній і

економічній безпеці нашої країни, взаємопов'язані і викликані спільними для народного господарства причинами. Ці причини можна поділити на дві групи: ті, що зумовлені кризою в економіці, і ті, що викликані проблемами неадекватної патентної політики та вимогами перехідного періоду. Якщо подолання перших вимагає тривалих зусиль в рамках цілого господарчого механізму, то другі можна ліквідувати досить швидко зусиллями самого патентного відомства. А для цього необхідне проведення продуманої патентної політики, спрямованої на вирішення цілком визначених завдань:

- відновлення патентних служб на підприємствах і в організаціях;
- створення чинної системи державного стимулювання винахідницької й інноваційної діяльності;
- забезпечення надійної правової охорони інтелектуальної власності, створення необхідного для цього організаційного механізму (патентний суд та інше);
- сприяння збереженню й зміцненню конкурентоспроможності найкращих зразків товарів і технологій, створення умов для їхнього удосконалення;
- збереження й розвиток винахідницького потенціалу, забезпечення умов для його продуктивного використання;
- захист інтересів країни у міжнародному технологічному обміні.

Звичайно, вирішення цих завдань неможливе без державного стимулювання і регулювання винахідницької діяльності. Незважаючи на падіння практично всіх показників винахідницької й інновацій-

ної діяльності, держава поки що володіє достатньою владою й фінансовими можливостями для проведення ефективної патентної політики в інтересах відродження України.

Здається, що у ситуації, яка склалася, необхідно вжити кардинальних заходів.

• *У правовому аспекті* - привести законодавство України у сфері охорони інтелектуальної власності у відповідність з нормами й вимогами, які передбачено міжнародними угодами (в першу чергу TRIPS).

• *У структурному аспекті* - перехід до пріоритетної підтримки високотехнологічних галузей, розвиток яких визначається передовими вітчизняними винаходами. Інвестиції в інші галузі повинні безпосередньо залежати від їхнього можливого розвитку на базі найбільш значущих, переважно вітчизняних винаходів.

• *У податковому аспекті* - впровадження механізму диференційованого пільгового оподаткування підприємств залежно від рівня їхньої інноваційної активності; формування системи податкових пільг для організацій і підприємств, які створюють і використовують найважливіші винаходи, пільг по амортизаційних відрахуваннях, патентному миту і т.д. Пільги повинні залежати від значущості і новизни винаходів, систему оцінки яких також необхідно розробити.

• *У кредитному аспекті* - встановлення пільгових ставок державних (і, можливо, вплив на ставки комерційних) кредитів, спрямованих на реалізацію проектів, які містять високоефективні вітчизняні винаходи.

• **В аспекті управління державною власністю** - стимулювання підприємств й організацій у використанні вітчизняних винаходів.

• **В аспекті управління приватизацією нематеріальних активів** - введення для підприємств та організацій пільгового режиму приватизації об'єктів інтелектуальної власності.

• **В аспекті господарчого законодавства** - забезпечення взаємозв'язку між початком дії пільг (наприклад, податкових, по миту та інших) і фактом звітності за використання винаходів.

• **В аспекті антимонопольного законодавства** - обмеження санкцій антимонопольних органів стосовно підприємств та організацій, які створюють і використовують об'єкти інтелектуальної власності високої значущості, що захищені охоронними документами.

• **В аспекті кримінального законодавства** - передбачення штрафних санкцій щодо керівників підприємств та організацій, які порушують свої обов'язки відносно винаходів та осіб, що сприяють їх використанню.

• **В аспекті зовнішньоекономічної діяльності** - відновлення централізованого обліку й звітності (можливо, з метою збереження комерційної таємниці, тільки для службового користування) про реалізацію за кордоном вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності.

Саме цими питаннями покликано займатися нещодавно створений Науково-дослідний інститут інтелекту-

альної власності Академії правових наук України.

Ця наукова установа об'єднала вчених у сфері інтелектуальної власності: професорів, доцентів, наукових співробітників, відомих своїми науковими працями, та фахівців з великим досвідом роботи.

Науковці інституту почали працювати над фундаментальними та прикладними дослідженнями проблем, які чекають свого вирішення у сфері інтелектуальної власності, а саме: дослідженнями економіко-правових проблем у сфері інтелектуальної власності при переході економіки України на інноваційну модель розвитку.

Використання методологічних підходів, що розвиваються в новому для наших умов науковому напрямку "інтелектуальна власність", повинно суттєвим чином полегшити реформування економіки в перехідний період її функціонування в умовах ринку. Оволодіння прийомами оперування інтелектуальною власністю створює умови революційного просування в здійсненні структурної перебудови шляхом акціонування і приватизації підприємств за рахунок зростання ролі і зацікавленості творців нової техніки, підвищення відповідальності й ефективності праці управлінського персоналу, подальшого розвитку потужного українського ряду винахідників і науковців, розширення інноваційної діяльності й залучення іноземного капіталу. ♦

Література:

1. Катабринский Т. Трактат о хорошей работе. Пер. с польск. / Под ред. д.э.н. Г.Х. Попова. - М.: Экономика, 1975. - 271с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

О. Бутнік-Сіверський,
доктор економічних наук, професор

З подальшим розвитком ринкових відносин все частіше в практиці господарювання використовуються терміни "власність" (ринкова, державна, корпоративна, приватна), "потенціал" (трудовий, економічний, експортний, фінансовий, підприємств), "капітал" (інвестиційний, банківський, фінансовий, акціонерний, промисловий), які за видами та ознаками характеризують відповідну майнову, фінансову та господарську діяльність суб'єктів ринку. І це природно, тому що ринкова економіка спирається на принципи свободи діяльності (економічної, господарської, підприємницької) фізичної або юридичної особи, соціальної групи; вільного ціноутворення (ціна формується в результаті попиту і пропозиції; ринкові ціни об'єктивні, тому що є вимірювачами грошової вартості продукції); пріоритету споживача (споживач виступає основним замовником або покупцем на ринку товарів, послуг, робіт); розвитку горизонтальних зв'язків (створення різних організаційно-правових форм господарювання, взаємовідносин на умовах договорів, контрактів); державного регулювання ринку та ринкових відносин (податкове, фінансово-кредитне, трудове законодавство, ціно-

ве обмеження, антимонопольні заходи та державні програми). Кожному елементу ринку відповідають певні характеристики, закони розвитку, специфіка взаємодії і взаємовпливу.

У загальному уявленні ринкова економіка - це система товарно-грошових виробничих відносин і ринкових механізмів їх реалізації. Сучасна ринкова економіка становить складний господарський організм, який складається з великої кількості різноманітних виробничих, комерційних, фінансових та інформаційних структур, які взаємодіють на тлі розгалужених систем правових норм бізнесу. Ринкова економіка та закони її функціонування, в остаточному підсумку, інтенсифікують суспільний та міжнародний поділ праці, реалізують вертикальні та горизонтальні зв'язки між рівними партнерами, виконують інтеграційну роль, сприяють формуванню єдиного економічного простору.

Одночасно ринок стимулює розвиток творчої інтелектуальної праці, впровадження у суспільне виробництво новітніх технологій, винаходів, корисних моделей, програмних продуктів тощо.

Сьогодні, наприклад, світова Промислова економіка поступається місцем Інтелектуальній економіці.

При цьому найбільш міцною рухомою силою стає сила ідей. Світовий досвід свідчить, що в економіці, яка найбільше спирається на ідеї, а менше - на фізичний капітал, різко зростає вірогідність реалізації успішних проривів. Так, наприклад, частка капіталовкладень в інформаційні технології в США зростає в тричі порівняно з 1960 роком. Обсяг інвестованого капіталу постійно збільшується завдяки зростанню добробуту, а також новій культурі інвестування. 1999 року американські компанії вклали близько 50 мільярдів доларів у венчурний (ризикований) капітал. Це у 25 разів перевищує аналогічний показник 1990 року, а отримана сума за первісний випуск акцій у 15 разів перевищила суму за 1990 рік [1, с. 7].

Сьогодні активно розвиваються наукомісткі галузі, такі як біотехнологія, генна інженерія, комп'ютерне програмування тощо. Згідно зі статистичними прогнозами, до 2005 р. кількість людей, зайнятих в американській промисловості, скоротиться на 20 %, і це становить найнижчий рівень, починаючи з 1850 року. Зростає ефективність праці. А за умов, що продуктивність буде збільшуватись на 3 % за рік, (що нижче сучасного рівня зростання), загальний випуск продукції за годину подвоїться порівняно з попередніми 25 роками. Це безпосередньо віддідьється на підвищенні рівня життя [1, с. 7].

Інтелектуальна економіка стимулює отримання достатньо високих прибутків на базі малого капіталу та невеликої кількості працівників.

Слід зазначити, що ринок є "вимірювальним приладом" людської праці. Енергія людської праці, в

остаточному підсумку, знаходить свій вираз у формі числа (вартості товару, ціни товару) в ринковому середовищі. Елементами товарності виступають не лише матеріальні речі, предмети і послуги, а й результати інтелектуальної праці - ідеї, управлінські рішення, винаходи, сорти рослин тощо. Ось чому в динамічному ринковому середовищі стосовно результатів інтелектуальної праці використовують терміни "інтелектуальна власність", "інтелектуальний потенціал", "інтелектуальний капітал", "комерціалізація інтелектуальної власності" тощо.

Зосередимо увагу на розкритті економічного змісту поняття "інтелектуальний капітал", який охоплює всі інші означені терміни в Інтелектуальній економіці.

Фахівці з Росії вважають, що інтелектуальний капітал - це ресурс, який характеризує знання, інтелектуальний потенціал організації, і є одним з нових критеріїв визначення конкурентоздатності організації. І далі, зазначають фахівці, більшість дослідників та практиків дійшли висновку, що на рівні організації інтелектуальний капітал є сумою трьох складових:

1. Людський капітал - сукупність знань, навичок, творчих здібностей, а також спроможність власників та наукомістких працівників відповідати вимогам і задачам компанії.

2. Структурний капітал - програмні засоби ЕОМ, програмне забезпечення, бази даних, організаційна структура, патенти, товарні знаки, а також всілякі організаційні механізми, які забезпечують продуктивність працівників та функціонування компанії.

3. Споживчий капітал - майбутні споживачі продукції компанії та її спроможність задовольнити їхні запити.

Основою цих трьох складових є людські ресурси - найбільш динамічна компонента спроможності компанії діставати прибуток впродовж тривалого часу. Вважається, що людський ресурс не може бути власністю компанії, а структурний капітал може бути оформленим як власність і виступати об'єктом купівлі-продажу [2, с. 24].

Інтелектуальний капітал - це знання, які можна перетворити на прибуток та оцінити. Таке широке визначення, на думку російських фахівців, охоплює будь-які технологічні, управлінські та ринкові новинки, які можуть бути інновацією, тобто приносити додатковий прибуток [2, с. 24].

На перший погляд, можна було б погодитись із цією думкою фахівців, але поняття "капітал" і, зокрема, "інтелектуальний капітал" мають дещо іншу економічну природу в умовах ринку.

Розглянемо попервах, що є "капітал". Капітал (нім. Kapital, франц. Capital, спочатку - головне майно, головна сума, від лат. Capitalis - головний) - економічна категорія.

Капітал - це авансована вартість, що в процесі свого руху приносить додаткову вартість, тобто "самозростаюча" вартість. За своїм соціально-економічним змістом капітал не є майном. Вчення про додаткову вартість - основа економічної теорії К. Маркса.

Якщо розглядати капітал з позиції речових факторів виробництва, тобто як сукупність засобів ви-

робництва, які принесуть дохід їхньому власникові, то, наприклад, А. Сміт розглядав капітал як запас, що використовується для господарських потреб і приносить дохід [3, с. 205]; Д. Рікардо - як ту частину багатства, що зайнята у виробництві і необхідна для приведення в дію праці [4, с. 9-10]; Дж. С. Міль - як попередньо накопичений запас продуктів минулої праці [5, с. 148]; А. Маршалл - як сукупність речей, без яких виробництво не могло б здійснюватися з рівною ефективністю, але які не є безплатними дарами природи [6, с. 234].

Якщо розглядати капітал як певне вкладення, що дає змогу отримувати дохід, то до нього треба віднести і вкладення у робочу силу (Г. Беккер, Дж. Мінсер). Цей підхід має назву "концепція людського капіталу".

З позиції П. Самуельсона, капітал складається з таких факторів виробництва: 1) природні ресурси; 2) ресурси людської праці; 3) капітальні блага, вироблені самою економічною системою [7, т. 2, с. 203].

Як бачимо, капітал може розглядатися з позиції "головного майна", "головної суми" і, одночасно, як економічна категорія, що виражає сукупно-виробничі відносини, тобто перетворення додаткової вартості на капітал. Перетворення звичайних грошових знаків на капітал включає в себе як чисто технічні, техніко-організаційні моменти, так і соціально-економічні. Капітал як такий може існувати лише за певних соціально-економічних умов, до яких відносять: 1) високорозвинене товарне виробництво і обіг; 2) наявність такої мотивації діяльності

виробника, як особисте збагачення; 3) зосередження у частини господарчих агентів значної частки засобів виробництва, тобто певний ступінь концентрації виробництва і капіталу; 4) відсутність власних засобів виробництва у частини господарчих агентів, що змушує їх найматися. [тут і далі, 8, с. 206-207]

Якщо розглядати капітал з точки зору підприємства, це сума вартісної оцінки майна та коштів підприємця, які він може використовувати на господарські потреби. З цієї точки зору принциповим моментом є співвідношення між власним і чужим капіталом. Тільки вкладення капіталу у господарську діяльність, його інвестування, створює прибуток. Загальна формула капіталу буде становити

$$Г — Т — Г^1,$$

де: Г - грошові засоби, авансовані інвестором;

Т - товар (придбані засоби виробництва, робоча сила та інші елементи виробництва);

Г¹ - грошові засоби, отримані інвестором від продажу продукції (робіт, послуг), які включають у себе реалізований додатковий продукт (додаткову вартість);

(Г¹ - Г) - додаткова вартість (дохід інвестора);

(Г¹ - Т) - виручка від продажу продукції (робіт, послуг);

(Г - Т) - витрати інвестора на придбання товару.

Як видно, грошові засоби (Г), які вкладаються у виробничо-торговий процес, не використовуються повністю, а лише авансуються, і після за-

вершення кругообігу вони повертаються вкладнику (інвестору) з додатковим доходом (Г¹). Капітал повинен постійно здійснювати кругообіг, що дає можливість підприємцю отримувати прибуток.

Стосовно фінансових ресурсів, капітал - це їх частина. А фінансові ресурси, які використовуються на розвиток виробничо-торгового процесу, є капітал в його грошовій формі. По закінченні відповідного терміну весь вкладений у виробництво капітал перетворюється на накопичену (капіталізовану) додаткову вартість.

Додаткова вартість виступає як фонд, за рахунок якого здійснюється поширене відтворення.

Суть процесу виробництва додаткової вартості розкрито К. Марксом у вченні про постійний та перемінний капітал. При цьому К. Маркс використовував всім нам відому формулу вартості (W) товарів у процесі виробництва, а саме:

$$W = C + V + M,$$

де: С - постійний капітал (від слова "constant" - "постійний");

V - перемінний капітал (від слова "variable", який "змінюється");

M - додаткова вартість (від слова "Mehrwert")

Водночас С - це стара, перенесена вартість, а (V + M) - нова вартість; V - відтворена вартість робочої сили; M - її прирощення [9, с. 73-74].

Постійним капіталом К. Маркс називав ту частину авансового капіталу, яка перетворюється на засоби виробництва і в процесі виробництва не змінює своєї вартості. Пе-

ремінний капітал - це та частка капіталу, яка перетворюється на роботу силу і в процесі виробництва змінює свою вартість, тобто створює додаткову вартість.

Якщо все означене про капітал підсумувати, то можна визначити загальні властивості капіталу, які зводяться до таких узагальнень:

1) капітал виступає як економічна категорія і за своїм соціально-економічним змістом не є майном;

2) капітал має вартісну оцінку і є "самозростаючою" вартістю;

3) капітал існує лише за певних соціально-економічних умов, властивих ринковому середовищу;

4) капітал розглядається як авансована вартість і після завершення кругообігу повертається з додатковим доходом;

5) капітал є частиною багатства (фінансових ресурсів) підприємця (сума вартісної оцінки майна та коштів) і може бути інновацією.

Безумовно, інтелектуальний капітал (від лат. *Intellectualis capitalis* - розумовий головний або головні пізнання) - це один з різновидів капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і одночасно відтворює характерні лише йому (інтелектуальному капіталу) специфіку і особливості.

Інтелектуальний капітал має надзвичайно складну сутність та багатовекторність прояву, що визначається механізмом його функціонування.

До інтелектуального капіталу належить продукт розумової, інтелектуальної праці, продукт творчих зусиль. Щоб глибше усвідомити поняття та механізм функціонування інтелектуального капіталу, слід по-

ділити його на окремі складові елементи з наступним групуванням за однорідними ознаками, тобто здійснити його класифікацію. Класифікацію видів інтелектуального капіталу здійснюють за різними ознаками залежно від мети та завдань, які при цьому вирішуються (див. рис. 1).

Зауважимо також, що питання класифікації інтелектуального капіталу є дискусійним і недостатньо висвітленим у спеціальній літературі.

За формою власності інтелектуальний капітал може бути приватним, колективним та державним в залежності від суб'єкта, який володіє, користується і розпоряджається результатом інтелектуальної творчої діяльності. Зазначені правомочності закріплено в Конституції України (ст. 41).

В основу інтелектуального капіталу входить інтелектуальна власність - це результат інтелектуальної творчої діяльності, результат власного творчого пошуку, який має бути певним чином об'єктивований (втільений у певну об'єктивну форму) та здатним до відтворення [10, с. 7].

З огляду на цю позицію, інтелектуальна власність визначає, кому належить результат інтелектуальної творчої діяльності, втільений у певну об'єктивну форму (патент, свідоцтво, ноу-хау, товарний знак, авторський твір тощо). Стосовно приватної або колективної (група приватних осіб) форм власності, то зрозуміло, що мається на увазі - кому належить результат власного творчого пошуку, хто або яка кількість людей спрямовували свої зусилля на отримання кінцевого результату творчої діяльності. Що сто-

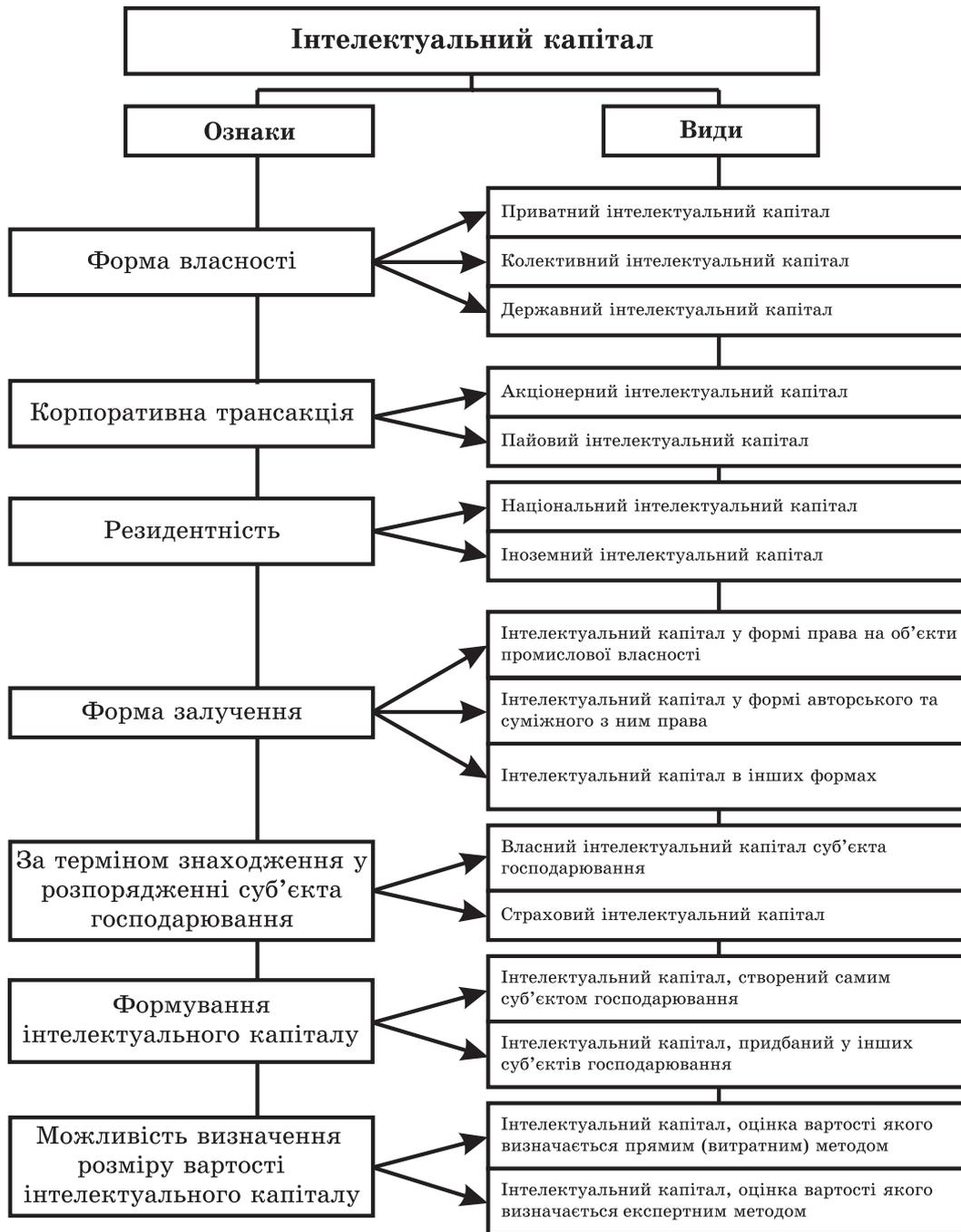

Рис. 1. Класифікація видів інтелектуального капіталу

сується державної форми інтелектуальної власності, то до неї відносять продукт інтелектуальної праці, створений на замовлення державних органів влади за рахунок бюджетних коштів, або, за традицією, продукт інтелектуальної праці, що належить суб'єкту господарювання (підприємству, об'єднанню тощо), який утворений органами держави (місцевого самоврядування - комунальна власність; Кабінетом Міністрів України, за наказом міністерств і відомств - загальнодержавна власність), що відповідає законам України "Про власність", "Про підприємства в Україні" тощо.

Корпоративна трансакція пов'язана з організаційно-правовою формою інтелектуального капіталу і відтворюється у формі акціонерного або пайового інтелектуального капіталу в залежності від виду корпоративної трансакції або виду засновницького капіталу, якщо маємо на увазі акціонерне товариство або інші види господарських товариств (товариство з обмеженою відповідальністю тощо), які передбачені Законом України "Про господарські товариства" та іншими законами. Залучення інтелектуального капіталу до статутного фонду господарських товариств в обмін на корпоративні права належить до інноваційної діяльності, спрямованої на емісію (ремісію) статутного фонду, тобто підвищення (зменшення) потенціалу засновницького капіталу.

Корпоративні трансакції здійснюються з метою більш повного використання прав інтелектуальної власності, зміни структури управління та реструктуризації активів. Одночасно при корпоративних транс-

акціях здійснюється перерозподіл виняткових прав між суб'єктами, які беруть участь у трансакціях.

Резидентність визначає присутність національного або іноземного інтелектуального капіталу. За такою ознакою збільшуються інтеграційні можливості інтелектуального капіталу, який стимулює створення ринку інтелектуальних (нематеріальних) активів. При цьому статистика показує, що світовий ринок ліцензій оцінюється у 73 млрд. доларів. Надходження американських компаній забезпечуються значною мірою, за рахунок платежів на технологію американського походження, яка передається, у першу чергу, філіалам у Західній Європі та Латинській Америці. На потреби НДДКР американці щорічно витрачають близько 128 млрд. доларів. Кожні 10 доларів, вкладені ними у науку, приносять 1 долар чистого доходу [11, с. 183]. Що стосується України, то протягом останніх трьох років спостерігається певне збільшення придбання та продажу ліцензій на об'єкти інтелектуальної власності. Так, 1999 року за ліцензійними договорами діяли 36 ліцензій, закуплених у семи країн, що на 33 % більше, ніж 1998 року. З них 29 об'єктів, тобто переважна більшість, мали технологічний характер. Основними ліцензіарами були Росія, з якої надійшло 13 технологій, і Німеччина, від якої одержано 9 технологій. По дві технології надійшло з Італії та США [12, с. 150].

Залучення інтелектуального капіталу проявляється у формі права на об'єкти промислової власності та у формі авторського та суміжного з ним права залежно від видів

об'єктів інтелектуальної власності. За міжнародними стандартами усі результати творчої інтелектуальної діяльності з точки зору правової охорони найчастіше поділяються на об'єкти, які охороняються правом промислової власності, і на об'єкти, які охороняються авторським правом. До промислової власності належать винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, ноу-хау. До об'єктів, які охороняються авторським правом, належать права на наукові, літературні, художні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо.

Інтелектуальний капітал в інших формах може проявлятися, наприклад, у вигляді наданих послуг типу "інжиніринг" тощо. Так, приміром, 1999 р. 58 підприємств України уклали 226 ліцензійних угод на право використання 250 об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі 21,2 % - винаходи, 14 % - ноу-хау і 44 % - послуги типу "інжиніринг". У результаті використання ліцензій підприємствами України вироблено продукції на 40 % більше, ніж 1998 р. [12, с. 150].

За терміном знаходження у розпорядженні суб'єкта господарювання інтелектуальний капітал поділяється на власний або такий, що не має терміну знаходження у розпорядженні суб'єкта господарювання, та строковий. Власний інтелектуальний капітал може бути на балансі суб'єкта господарювання, наприклад, у формі капітальних інвестицій, тобто на стадії створення (розробки) нематеріальних активів. Що стосується строкового інтелектуального капіталу, то на балансі суб'єкта господарювання такий капітал знаходить відображення у

вигляді нематеріальних активів, які, залежно від виду, мають відповідний термін існування згідно із законодавством України про охорону інтелектуальної власності. Так, наприклад, правова охорона об'єктів інтелектуальної власності надається за певних умов на конкретно визначений термін: винахід - на 20 років, корисна модель, промисловий зразок - на 10 років тощо.

Означеними законами також передбачено здійснення, наприклад, щорічної (для винаходів) підтримки їхньої дії шляхом стягнення зборів за заходи, пов'язані з охороною права на об'єкти інтелектуальної власності.

За ознакою формування (мобілізації) інтелектуальний капітал поділяється на створений самим суб'єктом господарювання і придбаний у інших суб'єктів господарювання. Так, наприклад, загальний обсяг фінансування технологічних інновацій в Україні 1999 року становив 1,2 млрд. грн. Як і за минулих років, основним джерелом їхнього фінансування залишаються власні кошти підприємств - 813,8 млн. грн. або майже 70 % загального обсягу фінансування. Питома вага робіт, що фінансувалися за рахунок державного бюджету, становила 10,1 % або 118,4 млн. грн.

Слід відзначити, що українська інноваційна сфера поки що не стала привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів. 1999 року за рахунок залучення інвестицій (95,5 млн. грн. або 8,2 % загального обсягу фінансування) мали змогу виконувати інноваційні роботи лише 1,6 % підприємств [13, с. 24].

За ознакою можливості визначення розміру (величини) вартості,

інтелектуальний капітал може оцінюватися прямим (витратним) методом (безпосередньо, відповідно до кошторису) та визначатися експертним методом.

Витратний метод оцінки вартості інтелектуального капіталу передбачає, що потенційний покупець, який володіє відповідною інформацією (кошторисом витрат) про предмет купівлі, не заплатить за нього більше, ніж вартість іншого об'єкта в складі нематеріальних активів тієї ж корисності.

Експертний (ринковий) метод оцінки вартості інтелектуального капіталу передбачає використання методу порівняльних продажів, тобто у прямому порівнянні оцінюваного об'єкта з іншим, аналогічним за якістю, призначенням і корисністю, який було продано у зіставлений час на аналогічному ринку.

Зважаючи на класифікацію видів інтелектуального капіталу за різними ознаками, доцільно розглядати інтелектуальний капітал із загальних позицій, з позиції філософської категорії і з позиції конкретної науки - як економічну категорію.

З позиції філософської категорії, інтелектуальний капітал розглядається як здатність до мислення, пізнання, особливо до його вищих теоретичних рівнів, що властиво інтелекту. Стосовно ж до капіталу, у цьому разі, інтелектуальний капітал розглядається як накопичення наукових, теоретичних і практичних знань людства, суспільства про відповідні дії, процеси, проблеми, вирішення. Це категоріальна структура мислення, яка формується на базі суспільного пізнання в процесі удосконалення, пошуку нового на підставі універсальних форм мислення й пізнання. Інтелектуальний

капітал можна розглядати і як систему знань, яка базується на системному характері людського мислення, аби оперувати цими знаннями діалектично, тобто як взаємопов'язаними, рухливими, суперечливими, такими, що переходять одні в інші або узагальнюються, викристалізуються, стверджуються.

У цьому процесі людина, яка удосконалює, узагальнює, є винахідником, а яка шукає нові рішення, розв'язує завдання - розглядається як носій ідеї, розробник інтелектуального продукту. Але це ще не людський капітал, хоча людині властива сукупність знань, навичок, творчих здібностей, тому що людський ресурс повинен себе реалізувати в інтелектуальний продукт. А це можливо досягти в процесі розробки, пошуку, узагальнення за певних соціально-економічних умов, до яких належать наявність мотивації, концентрація розумових зусиль, споживча зацікавленість, корисність для суспільства тощо. Людський капітал - це ймовірніше вартісна оцінка роботи сукупності осіб, що працюють на відповідному фаховому рівні (вищому рівні кваліфікації), які розглядаються як потенційні носії ідей, спрямованих на процес розробки інтелектуального продукту, корисного для суспільства. У цьому разі ефективність живої праці буде визначатися кількістю створеного інтелектуального продукту за одиницю робочого часу. Цей показник може характеризувати людський потенціал, якщо визначати потенційні можливості створення інтелектуального продукту за відповідний термін.

Таким чином, людський капітал - це вартісна оцінка робочої сили, інтелектуальних зусиль сукупності

працівників вищого рівня кваліфікації, які перебувають в процесі розробки інтелектуального продукту.

Людські ресурси - це кількість працівників з вищим рівнем кваліфікації, залучених до процесу розробки інтелектуального продукту.

Як економічна категорія інтелектуальний капітал розглядається з позиції авансованої інтелектуальної вартості, що в процесі свого руху приносить більшу вартість за рахунок додаткової вартості. Таке трактування інтелектуального капіталу може бути визначено як соціально-економічне.

Трансформація інтелектуальної власності в інноваційний продукт, придатний для виробництва і ринку, є найважчим етапом у ланцюжку, що пов'язує науку і винахідника зі споживачем. При цьому потрібно враховувати доміанти ринку, потреби споживача і мати досвід технологічного підприємництва [14, с. 35].

Використання інтелектуальної власності в господарській діяльності з економіко-фінансових позицій є її комерціалізацією. Сьогодні проблему комерційного використання результатів інтелектуальної діяльності ще недостатньо вивчено. Це комплексна, багатогранна проблема, що містить в собі правові, технологічні, економічні, виробничі та інші питання [15, с. 12].

У процесі комерціалізації обов'язкові, як мінімум, чотири учасники: автор розробки (винаходу, сорту рослин, корисної моделі тощо), стратегічний партнер, менеджер та інвестор. Досвід показує, що в реальних умовах від ідеї створення нового продукту до надходження перших прибутків від його продажу на ринку минає 3-4 роки. Це період інно-

ваційного проекту. Для того, щоб довести розробку від лабораторного прототипу до стадії продажу дослідної партії, а потім і невеличкої серії, потрібно, як правило, близько 1-2 млн. доларів. Такі інвестиції вкладаються не відразу, а невеличкими порціями за кожний окремий крок у реалізації інноваційного проекту.

Як відомо, інноваційний процес проходить 4 основних етапи: аналіз конкуренції нового продукту, лабораторна перевірка здійснення ідеї, створення дослідного зразка продукції, підготування виробництва дослідної партії та її реалізація. Кожний з цих етапів потребує все більших інвестицій [14, с. 35-36].

Механізм комерціалізації, як бачимо, є відтворенням руху інтелектуального капіталу з метою отримання продукту. На думку російських фахівців, для менеджера інтелектуальний капітал має дві основні компоненти: людський капітал та інтелектуальні ресурси. Людський капітал чи інтелектуальна сила створюють інновації, й те, що можна описати та ідентифікувати, стає інтелектуальними ресурсами. Деякі інтелектуальні ресурси, звісно, ті, що мають більший комерційний потенціал, дістають правову охорону і стають інтелектуальною власністю [2, с. 24].

Як бачимо, господарська діяльність перетворюється на засіб реалізації економічних інтересів. Для того, аби приватні інтереси (власника, інвестора) реалізовувалися в своїй сукупності (в інноваційному проекті), необхідно, щоб комерціалізація інтелектуальної власності давала власнику, інвестору надлишок доходу над їх витратами, тобто можливість збагачення. У цьому ви-

падку інтелектуальний капітал у формі інтелектуальної власності набуває споживчих якостей. Отримання надлишку над витратами є основним рушієм підприємництва (бізнесу).

Із означених позицій слід зауважити, що інтелектуальний капітал набуває авансованої вартості в процесі господарської діяльності, тобто, коли він створюється і використовується самим підприємством чи реалізується іншим підприємством (суб'єктом господарювання).

Для того, аби зрозуміти, звідки береться надлишок над авансованим капіталом, нами вище проаналізовано процеси, що відбуваються безпосередньо впродовж створення інтелектуального продукту, тобто - це результат свідомих дій підприємця (власників, інвесторів).

В умовах господарської діяльності підприємство насамперед авансує кошти (інвестиції) для придбання (використання) необхідних факторів виробництва (тобто елементів постійного та змінного капіталу) з метою створення інтелектуального продукту. Капітал (або інвестиції) тут виступає як виробничий капітал, функцією якого є створення інтелектуального продукту і додаткової вартості. Для одержання вартості і додаткової вартості у грошовій формі треба продати продукт капіталу. При цьому капітал набуває форми товарного капіталу, головною функцією якого є реалізація інтелектуального продукту і одержання додаткової вартості у грошовій формі. Таким чином, інтелектуальний продукт проходить три стадії капіталу - грошову, виробничу і товарну. Такий послідовний рух

називається кругообігом інтелектуального капіталу.

З означених позицій у чистому вигляді інтелектуальний капітал - це створений або придбаний інтелектуальний продукт, який має вартісну оцінку, об'єктивований та ідентифікований (відокремлений від підприємства), утримується підприємством (суб'єктом господарювання) з метою ймовірності одержання прибутку (додаткової вартості). Вартість інтелектуального продукту (товару), що створений за умов застосування найманої праці, описується всім відомою формулою К. Маркса, а саме як сума постійного, змінного капіталу та додаткової вартості. Вартісна оцінка інтелектуальної власності є інтелектуальний капітал, який об'єктивований та ідентифікований з позиції створеного або придбаного інтелектуального продукту, який набув право інтелектуальної власності.

При використанні інтелектуального продукту, створеного безпосередньо на самому підприємстві, додаткова вартість складається з двох складових, а саме: з частини додаткової вартості, яка входить до складу інтелектуального капіталу, одержаного в чистому вигляді, і з решти додаткової вартості, яка отримана при реалізації продукції з використанням інтелектуального капіталу в чистому вигляді, тобто на умовах використання вже оновлених або удосконалених засобів і предметів праці, найманої робочої сили.

Таким чином, розкриття економічного змісту поняття "інтелектуальний капітал" з позиції загальної економічної теорії про капітал, з врахуванням специфіки і особливос-

тей інтелектуального капіталу, з точки зору автора, дозволяє глибше усвідомити економіко-правову сутність інтелектуального капіталу та механізм його функціонування. Водночас, викладений матеріал сам по

собі може стати поштовхом до дискусії з цієї складної проблеми Інтелектуальної економіки. ♦

Література:

1. Кокизюк С. Корпорации в XXI веке // *Мировые дискуссии* - 2000, № 29, 11-17 сентября. - С. 7-9.
2. Зинов В., Сафарян К. Интеллектуальный капитал как базовая характеристика стоимости бизнеса. // *Интеллектуальна власність* - 2001, № 5-6. - С. 23-25.
3. Смит А. *Исследование о природе и причинах богатства народов*. - М., 1962.
4. Рикардо Д. *Соч.* - М., 1941. - Т. 1.
5. Милль Дж. С. *Основы политической экономики*. - М., 1980. - Т. 1.
6. Маршалл А. *Принципы политической экономики*. - М., 1984. - Т. 3.
7. Самуэльсон П. *Экономика* - М. МГП "АЛГОН" ВНИИСП, 1992. - Т. 2.
8. *Основы економічної теорії: політекономічний аспект: Підручник / Г.Н. Климко, В.П. Нестеренко, Л.О. Канищенко та ін.; За ред. Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка*. - К.: Вища шк., 1994.
9. *Политическая экономия современного капитализма: Учеб. пособие / Под ред. В.С. Торкановского*. - С-Пб.: Изд-во СПбУЭФ, 1993.
10. Підпригора О. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність // *Интеллектуальна власність* - 2000, № 3. - С. 3-14.
11. Андрущук Г.А. *Рынки технологий: проблемы лицензионного обмена // Стратегія економічного розвитку України: Наук. Зб. - Вип. 7 / Голов. Ред. О.П. Степанов*. - К.: КНЕУ, 2001. - С. 183-193.
12. Александрова В.П., Щедрина Т.І. *Трансфер науково-технічної продукції // Стратегія економічного розвитку України: : Наук. Зб. - Вип. 7 / Голов. Ред. О.П. Степанов*. - К.: КНЕУ, 2001. - С. 148-163.
13. Андрущук Г. *Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання // Интеллектуальна власність*. - 2000, № 12. - С. 23-30.
14. Зинов В. *Проблеми комерціалізації результатів досліджень і розробок // Интеллектуальна власність*. - 2000, № 3. - С. 35-42.
15. Гересименко В. *Договір у правовідносинах при використанні інтелектуальної (промислової) власності // Интеллектуальна власність* - 2000, № 4. - С. 12-17.

РОЛЬ ГОСПОДАРСЬКИХ СУДІВ У ЗАХИСТІ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Д. Притика,
*Голова Вищого господарського суду України,
член-кореспондент АІПрН України*

Останнім часом в Україні гостро постає проблема цивілізованого ринку інтелектуальної власності. Передумовою її виникнення стала недосконалість законодавчої бази, обмежена кількість фахівців у цій сфері права та недооцінка широким загалом економічного значення захисту прав на інтелектуальну власність. Це призводить до непорозумінь та конфліктів між суб'єктами господарської діяльності. Тягар вирішення конфліктів покладено на господарські суди.

Якщо декілька років тому траплялися лише поодинокі випадки подання позовів до суду, то тепер можна говорити про певний відсоток таких справ у судочинстві, і цей відсоток має тенденцію до зростання. Господарські суди забезпечують здійснення правосуддя у справах, пов'язаних з інтелектуальною власністю, на належному професійному рівні. Цьому сприяє своєчасне створення у складі Вищого господарського суду України колегії з розгляду справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Справи, пов'язані з новітніми технологіями, як правило, вирішуються завдяки тісній співпраці з експертними установами і вченими-фахівцями. Розвиток соціально-економічних відно-

син зумовлює появу нових категорій спорів. Поза увагою суду не залишається і мережа Інтернет. Вже були звернення до суду з вимогою припинити порушення авторських прав, а саме: розміщення у мережі Інтернет публікацій з друкованих періодичних видань без згоди автора. Судом було припинено ці порушення та відновлено законність.

Назріла нагальна потреба у реформуванні вітчизняного ринку інтелектуальної власності, створенні її законодавчого підґрунтя. При вирішенні спорів, пов'язаних з інтелектуальною власністю, часто доводиться застосовувати норми міжнародного права.

Зараз в Україні законодавцями вирішуються найгостріші проблеми, які виникли з правами на об'єкти інтелектуальної власності, зокрема, з виробництвом лазерних дисків. Але ще потрібно буде розробити та прийняти закони, що регулюватимуть досить широке коло питань, пов'язаних з інтелектуальною власністю. Саме для цього було створено Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України, одним з головних завдань якого є проведення поетапної політики розвитку законодавства у сфері інтелектуальної власності

в залежності від розвитку ринку об'єктів інтелектуальної власності. До його роботи залученно провідних вчених, які безпосередньо вивчають проблеми інтелектуальної власності, фахівців, що займаються інноваційною діяльністю, та підприємців, які працюють на ринку інтелектуальної власності.

У господарських судах найбільш кваліфіковані й досвідчені судді займаються розглядом справ, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності. Уже напрацьовано досить обґрунтовану судову практику застосування чинного законодавства у цій сфері, яка може стати у пригоді за підготовки відповідних законопроектів та допоможе уникнути недоліків і прогалин у законодавстві.

Підтримка державою вітчизняних інтелектуальних інвестицій у сфері промислового та сільськогосподарського виробництва може вивести розбудову нашої держави на якісно новий етап, а забезпечення запровадження наукових надбань завжди позитивно впливатиме на соціальне здоров'я суспільства.

Зараз необхідно удосконалювати механізм контролю за дотриманням законів, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності, та забезпеченням належного рівня охорони і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Господарські суди розглядають справи, пов'язані зі спірними правовідносинами, що виникають між суб'єктами господарювання у цій сфері. Розгляд всіх інших справ у зазначеній сфері віднесено до компетенції неспеціалізованих судів загальної юрисдикції. Як свідчить судова практика, необхідна подальша спеціалізація судів загальної юрис-

дикції, зокрема, при розв'язанні спорів у галузі створення та використання об'єктів інтелектуальної власності. Так, при розгляді цих видів справ суддя повинен бути освіченим у досить широкому колі питань матеріального права та мати спеціальні знання з інтелектуальної власності, що дозволить йому кваліфіковано розглядати спірні питання у цій сфері. Необхідно також турбуватися про організацію навчання та підготовку суддів за даною спеціалізацією, проведення їхнього стажування, вивчення практики розгляду справ цієї категорії в межах європейського та міжнародного права.

Сподіваюся, господарські суди зроблять належний внесок у нелегку, але таку необхідну справу реформування вітчизняного ринку інтелектуальної власності. Заслужують всілякої підтримки заходи законодавців щодо гідного представлення України серед країн світу, захисту інтересів національного виробника, а також вітчизняних та іноземних суб'єктів права інтелектуальної власності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. За проведення виваженої політики формування цивілізованого ринку інтелектуальної власності, акцентуванні уваги на розвитку власного інтелектуального потенціалу, органічному його поєднанні з іншими сферами людської діяльності та належному захисті Україна має всі передумови зайняти гідне місце у міжнародному співтоваристві. ♦

НАУКОВА ТВОРЧИСТЬ І АВТОРСЬКЕ ПРАВО

Л. Глухівський,
народний депутат України, Голова підкомітету з питань інноваційної діяльності і захисту інтелектуальної власності, Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України, доктор технічних наук, професор

Правова охорона інтелектуальної власності, до якої належать і результати наукової та науково-технічної творчості, здійснюється [1], по-перше, через необхідність законодавчого врегулювання майнових і особистих немайнових прав творців на їхні твори та прав суспільства на доступ до цих творів і, по-друге, з метою заохочення творчості й поширення та застосування результатів творчої праці.

Хоча всі результати наукової й науково-технічної творчості є об'єктами інтелектуальної власності, не всі вони належать до однієї і тієї ж сфери права: одні з них належать до сфери права промислової власності, зокрема, патентного права, а інші - до сфери авторського права і суміжних прав.

Ті результати, які можуть бути кваліфіковані як винаходи чи корисні моделі, тобто як нові вирішення технологічних (технічних) проблем, що відповідають умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню і промисловій придатності), кваліфікуються як об'єкти промислової власності і захищаються патентним правом. На такі результати відповідно до Закону України "Про охорону прав на винаходи й корисні моделі" [2] державою

видаються патенти, які засвідчують пріоритет, авторство й право власності на винахід чи корисну модель. Право власності на винахід і корисну модель (виключне право на їх використання) не вічне, воно чинне для винаходів тільки впродовж 20 років (щодо деклараційних патентів - 6 років) і для корисних моделей 10 років з дня подачі заявки. Протягом цього терміну використання винаходу чи корисної моделі третіми особами правомірне тільки з дозволу (за ліцензією) власника патенту. Після завершення цього строку винахід чи корисна модель стають суспільним надбанням і можуть використовуватися будь-якою особою без жодних обмежень. Право ж авторства винахідника на створений ним винахід є його немайновим особистим правом і охороняється безстроково.

Патентним правом захищаються також деякі результати науково-художньої творчості, а саме ті, які дають нові вирішення в дизайні і кваліфікуються як промислові зразки.

Усі інші результати наукової й науково-технічної творчості, за умови їх об'єктивного представлення, захищаються авторським правом, відповідно до Закону України

"Про авторське право і суміжні права" [3].

Об'єктами авторського права з великої кількості результатів наукової й науково-технічної творчості, згідно з частиною першою статті 8 цього закону, є: літературні письмові твори наукового й технічного характеру (книги, брошури, статті тощо); виступи, лекції, промови; комп'ютерні програми і бази даних; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності; збірники наукових творів, енциклопедії, збірники звичайних даних; інші твори.

Результати наукових і науково-технічних досліджень, що виконуються науковими колективами чи окремими науковими працівниками за замовленням, найчастіше фіксуються у наукових звітах. Хоч у Законі [3] серед літературних письмових творів наукові звіти прямо не записані (у законі перелік видів цих творів невичерпний і визначається словом "тощо"), але це очевидно, що науковий звіт, без сумніву, - це літературний письмовий твір наукового, технічного чи науково-технічного характеру і, отже, є об'єктом авторського права.

За цим законом охороні підлягають (частина 2 статті 8) наукові твори як оприлюднені, так і неоприлюднені, як завершені, так і незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, мети (освіта, інформація, реклама тощо).

Якщо у художньому творі (оповіданні, повісті, романі, поезії тощо) з правового погляду найважливішим є те, що його вирізняє, індивідуалізує серед інших аналогічних творів на цю ж тематику, тобто

форма вираження, яку й захищає авторське право, то для наукового твору форма вираження часто має другорядне значення, а основними є якраз виражені у творі ідея, теорія, принцип, алгоритм, математичні формули тощо, на які авторське право не поширюється. У Законі про авторське право це виражає наступна норма (стаття 8, частина 3): "Передбачена за цим Законом правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі".

Ця норма національного законодавства корелюється з відповідними нормами міжнародного законодавства. Зокрема, у статті 2 Договору ВОІВ про авторське право від 20.12.1996 р. [4] сказано: "Охорона авторських прав поширюється на форму вираження, а не на ідеї, процеси, методи діяльності або математичні концепції як такі".

Отже, у наукових, як і в художніх творах охороні авторським правом підлягають тільки форми вираження ідей автора, а не самі ідеї. Якщо автор публікує наукову статтю з викладом нової математичної ідеї, скажімо, про те, як віднайти оптимальне рішення при проектуванні чи технічної ідеї підвищення коефіцієнта корисної дії теплової електростанції, або оприлюднює ці ідеї під час публічної лекції, ніхто й ніщо не зможе перешкодити будь-якій особі безоплатно використати математичну ідею при проектуванні того чи іншого технічного пристрою чи на основі технічної ідеї, яка не захищена патентом на винахід,

спроєктувати і виготовити турбіну і (або) електричний генератор зі зменшеними втратами енергії.

Найбільше незрозуміння і нарікань з боку наукових та інженерно-технічних працівників викликає саме ця норма закону щодо захисту тільки форми вираження. Чому, запитують вони, не захищаються законом породжені їхнім розумом і виношені ними ідеї, методи, концепції?

Автор наукового твору не може і не повинен забороняти використання й вдосконалення оприлюднених ним ідей, методів, теорій, процедур тощо. Щодо цих об'єктів не може бути виняткового права використання, бо воно суттєво гальмувало б розвиток науки. Порушенням авторського права, що дає підстави для судового захисту, закон визнає, зокрема, опублікування, відтворення, переклад іншою мовою чи розповсюдження (у тому числі й через Інтернет) твору без дозволу його автора чи іншої особи, яка має на твір майнове авторське право впродовж терміну його дії - протягом життя автора і 70 років після його смерті. Порушенням авторського права як майнового, так і особистого немайнового, яке охороняється безстроково, визнається також плагіат - оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору. Але ж чи може бути визнано плагіатом запозичення з чужого наукового твору ідеї, методу, теорії, процедури тощо, якщо вони виражені у творі позичальника в іншій формі, відмінній від опублікованої автором?

Законом визнається, що допустимим є без згоди автора чи іншої особи, яка має авторське право, (але з

обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення) використання цитат з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, якщо це зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються. Під цитатою закон розуміє порівняно короткий уривок з опублікованого твору з обов'язковим посиланням на автора й джерело цитування, який використовується іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілішими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

Отже, якщо будь-якою особою у її науковому творі наводяться цитати з творів інших авторів з викладом ідей, методів, теорій, процедур тощо в автентичному формулюванні і при цьому без посилання на автора й джерело цитування, то маємо справу з порушенням авторського права. Але якщо це запозичення (без посилання на автора) реалізовано не в автентичному формулюванні (простіше - своїми словами, видозміненими формулами тощо), то довести у судовому порядку порушення авторського права проблематично.

Плагіат такого роду є своєрідним. Його відстеження і покарання осіб, які його припускаються, здійснюється не судовими методами, а на засадах етичних норм і чесних звичаїв наукової практики. Вердикти у таких випадках зазвичай виносять наукові громадські організації - спеціалізовані вчені ради із захисту наукових дисертацій. Встановивши плагіат цього виду - привласнення у науковій праці ідей, методів, теорій, процедур тощо інших авторів, тобто їх виклад без посилань на справж-

нього автора і (або) з претензією на авторство, вчена рада може відхилити дисертацію чи позбавити її автора присудженого їй раніше вченого ступеня. У ряді країн, у тому числі й в Україні, такими прерогативами наділені й деякі не громадські, а утворювані урядами організації - Вищі атестаційні комісії, рішення яких базуються на підставі незалежних рецензій і експертних висновків авторитетних і відомих фахівців.

Відсутність захисту наукових ідей, концепцій, методів, теорій тощо на основі авторського права не заперечує можливості його встановлення на основі права *sui-generis* (своєрідного права, права особливої категорії). Щоправда, це вимагає попереднього наукового дослідження доцільності такої правової новації, законодавчої ініціативи й ухвалення парламентом спеціального закону. ♦

Література:

1. *Основи інтелектуальної власності*. - К.: Юридичне видавництво "Ін Юре". 1999. - 578 с.
2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" // *Відомості Верховної Ради України*. 2000 р., № 37, с. 307.
3. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про авторське право і суміжні права" // *Голос України*, 16 серпня 2001 р. № 146 (2646).
4. *WIPO Copyright Treaty 1996*. - *WIPO Database of Property Legislative Texts*.

“Інтелектуальний капітал... Поява на журнальній мапі України такого видання — це свідчення усвідомлення суспільством необхідності впровадження цивілізованих відносин у сфері використання інтелектуальної власності”.

О. Лавринович,
Державний секретар
Міністерства юстиції України

ПРАКТИКА ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ТА БОРОТЬБА З КОНТРАФАКТНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

Т. Трейнер,

Президент Міжнародної коаліції по боротьбі з контрафактною продукцією

Вступ.

Практика правозастосування що до інтелектуальної власності означає здатність правовласника захистити те, чим він володіє. Права на інтелектуальну власність самі по собі не мають сенсу, якщо відсутня дієва система, що забезпечує їхній ефективний захист за допомогою механізмів правового контролю. Правовласники розуміють, що існують розбіжності в процедурах, законодавчому обґрунтуванні й інших функціях правоохоронних систем різних країн. Для правовласників найважливішим фактором є наявність у кожній окремо взятій країні певної злагожденості законодавчих і регулятивних обґрунтувань, процедур правозастосування і судових рішень. Правовласники повинні довіряти єдиній системі, що покликана здійснювати захист прав і притягати до відповідальності за порушення цих прав, системі, що містить в собі судовий і адміністративний контроль, цивільні і карні судові інстанції, прикордонний контроль. Як у багатьох випадках, є чимало способів досягнення головної мети - ефективно забезпечувати адекватний захист прав інтелектуальної власності. Тому в Угоді з торгових аспектів захисту прав інтелектуальної власності наведено основні принципи Коаліції, при цьому учасникам треба буде уточнити безліч деталей.

У розділах Угоди з торгових аспектів захисту прав інтелектуальної власності, присвячених практиці правозастосування, побічно вказується на участь правовласників у здійсненні контролю за дотриманням прав, тому що вони виступають ініціаторами цивільних позовів і заходів з підтримки прикордонного контролю. Оскільки в Угоді наведено обов'язки учасників Коаліції, наприклад, урядових органів, конкретних заяв відносно правовласників небагато. Важливо пам'ятати, що правовласник, який користується будь-яким механізмом правового контролю, у більшості випадків уже вклав свої кошти, аби працювати в рамках системи.

Засоби.

Під час обговорення практики правозастосування чи то застосування законів про інтелектуальну власність, чи будь-яких інших людські ресурси для припинення правопорушень завжди обмежені. З проблемою "обмежених засобів" зустрічаються також і правовласники. Такі правовласники, як уряди, мають систему бюджету і витрат, що повинні покривати видатки на ведення бізнесу. Бюджети правовласників включають витрати на розвиток виробництва і досліджень, маркетинг, рекламу, реалізацію продукції, юридичні консультації і безліч іншого - витрати, безпосеред-

ньо пов'язані з роботою компанії. Крім того, як уряди, які повинні мати інструменти для приведення в дію законів і законодавчих актів, так і правовласники повинні вкладати кошти в захист своєї власності, включаючи інтелектуальну власність.

Подібно до урядів, що вкладають кошти в правоохоронні органи, у багатьох правовласників є внутрішні організації, які стежать за захистом патентів, авторських прав, торгових марок, торгових секретів та інших видів інтелектуальної власності. Деякі правовласники будуть витратити мільйони на їх захист. Що це означає? На додачу до внутрішнього штату юристів можлива також наявність відділу, до складу якого входять співробітники, що мають досвід правоохоронної і слідчої роботи, щоб у правовласника була можливість проводити власні розслідування щодо виявлення і викриття контрафактних операцій.

Крім подібних внутрішніх ресурсів, правовласникам варто також використовувати послуги юридичних консультантів і фірм, які проводять розслідування і розташовані поблизу місцезнаходження контрафактної і піратської діяльності. Враховуючи витрати на послуги юридичних консультантів і фірм, що проводять розслідування, такі правовласники, як урядові служби, повинні розробляти шляхи оптимального використання обмежених коштів, виділених на захист прав інтелектуальної власності. У результаті у них теж виникає необхідність вибирати справи для розгляду.

Природно, що внаслідок обмеженості засобів, людських ресурсів і фінансів, правовласники не схильні висувати необґрунтовані обвинува-

чення. В умовах обмеженості засобів розслідування потенційного порушення і початок судового процесу вимагатимуть використання великого штату співробітників, а правовласник повинен витратити наявні кошти розумно й ефективно. Отже, обмеженість у засобах припускає проведення попередньої оцінки витрат до ухвалення рішення, на розслідування якого правопорушення слід витратити час і засоби.

В остаточному підсумку питання обмеженості засобів не є питанням, тому що всі сторони, що борються з піратством і контрафактною діяльністю - уряд і приватні організації - зустрічаються з цією проблемою. Тому єдине, дійсно важливе питання - як використовувати засоби, які ми маємо в наявності, щоб одержати максимальний результат.

Правовласники як партнери в практиці правозастосування.

Необхідно розуміти, що роль уряду в захисті прав інтелектуальної власності й контролі за їх дотриманням у багатьох, якщо не у всіх випадках залежить від ступеня участі в цьому процесі самого правовласника. Захищати не має сенсу доти, доки фізична особа чи організація не:

- створює певний продукт, який можна захистити торговою маркою чи патентом;
- створює вид діяльності, який можна захистити авторськими правами;
- створює топологію інтегральних мікросхем;
- відчуває необхідність у захисті інформації про продукт, що вважається торговим секретом.

Тому правовласник спочатку робить свій значний внесок, цінність якого обумовлює необхідність захис-

ту. З огляду на той факт, що правовласник вкладав кошти в створення і розробку того, що є цінністю, правовласник є стороною, яка володіє інформацією про предмет інтелектуальної власності і здатний надати допомогу органам правопорядку, митним службам, прокуратурі і судовим інстанціям.

1. Правовласники як експерти.

Хто може бути кращим експертом з інтелектуальної власності, ніж її власник?

Створюючи інтелектуальну власність, яка стає об'єктом захисту, правовласник неминуче виступає експертом аутентичності продукту. Правовласником є людина, яка знає продукт і всі його особливості, володіє інформацією про справжній продукт, що полегшує процес виявлення піратської і контрафактної продукції. Наприклад, правовласник має наступну інформацію:

- підприємства, що виробляють справжній продукт;
- місцезнаходження підприємств, що виробляють продукт на законних підставах;
- спеціальне маркування чи серійні номери продукту;
- види товарів, що є інтелектуальною власністю або містять у собі її елементи;
- авторизовані виробники;
- авторизовані розповсюджувачі;
- авторизовані імпортери;
- авторизовані дилери/продавці;
- маршрути постачань;
- якість матеріалів, використаних при виробництві продукту.

Це неповний список, але він дає уявлення про те, якою інформацією про справжній продукт володіє правовласник. Ця інформація може бу-

ти корисною представникам правопорядку для прийняття обґрунтованих рішень про можливі правопорушення. Деякі пункти Угоди з торгових аспектів захисту прав інтелектуальної власності (50, 51, 52, 57) вказують на те, що найкраще, якщо правовласник надає судовим і адміністративним органам відомості про продукт у разі здійснення правопорушення або на початку розслідування. Отже, відповідно до деяких пунктів Угоди, судові органи мають право вимагати від правовласника надання додаткової інформації, якщо правовласник вимагає у правоохоронних органів вжити певних заходів.

Слід зазначити, що в пунктах, присвячених заходам прикордонного контролю, стаття 57 визнає, що правовласник фактично є стороною, здатною підтвердити факт порушення прав. У статті також вказується на необхідність наявності в органах правопорядку повноважень дозволяти правовласнику здійснювати перевірку товарів на справжність. Саме в цій статті, більше ніж в інших, підкреслюється активна участь правовласника у визначенні наявності правопорушення в кожному конкретному випадку.

2. Тренінг.

У процесі співробітництва у сфері захисту прав інтелектуальної власності і боротьби з піратством та виробництвом контрафактної продукції представники правоохоронних органів повинні використовувати знання, отримані від правовласників. Хоча правовласники і не можуть відвідувати всі місця діяльності правоохоронних органів, вони зацікавлені у наданні відомостей

про продукт і способи визначення їхньої аутентичності. Співробітництво з правовласниками й одержання від них інформації про продукт становить велику цінність. Це дає наступні переваги:

- одержання практичних інструкцій для визначення підробленої продукції;
- інформація про те, якими способами скористалися і користуються порушники для того, щоб уникнути виявлення;
- огляд конфіскованої продукції;
- можливість обговорити загальні проблеми правозастосування;
- можливість координувати дії правовласників і представників правоохоронних органів.

Правовласники не тільки проводять тренінги, але і надають різні інструкції з експлуатації, проспекти і брошури, що містять фотографії і пояснення, як відрізнити піратську і контрафактну продукцію. Можливо, це і не найкращий спосіб виявлення контрафактної продукції, але таким чином можна одержати цінну інформацію.

3. Виявлення порушень прав інтелектуальної власності.

У багатьох випадках порушення прав інтелектуальної власності вимогу про захист правопорядку щодо інтелектуальної власності висуває правовласник. Участь держави в цивільних позовах дуже незначна, тому що тягар збору доказів і доведення складу злочину лягає на правовласника. Тому правовласник використовує судові джерела, а не правоохоронні органи. За наявності адміністративних заходів впливу є імовірність, що правовласник буде передусім використовувати саме їх, якщо вони зможуть бути порівняні

із судовими, а також якщо процес адміністративного стягнення буде вигіднішим з огляду на витрати часу і фінансів.

Як зазначалося раніше, чимало компаній, що володіють інтелектуальною власністю, мають у штаті радника з юридичних питань. Але оскільки правопорушення можуть відбуватися в місцях, розташованих далеко від офісів чи підприємств правовласника, виникає необхідність користуватися послугами юридичних консультантів і слідчих фахівців у районах, де порушення сталося. Крім того, якщо правопорушення сталося в іншій державі, правовласнику варто одержати юридичну консультацію не тільки щодо дій правозастосування, але й ознайомитися зі структурою правової системи і чинних засобів боротьби з порушниками.

Щоб зменшити вимоги по боротьбі з правопорушеннями, що пред'являються уряду і громадськості, необхідно забезпечити правові методи, за допомоги яких правовласник зможе притягти порушника до відповідальності.

Закони мають бути досить загальними, аби правовласники мали право самостійно розслідувати випадки можливих порушень. Їм повинно бути дозволено користуватися послугами юристів і слідчих фахівців для проведення власних розслідувань, не порушуючи при цьому прав інших чи інших прав, щоб установити, по-перше, сам факт порушення прав і, по-друге, ступінь їхнього порушення (обсяги продукції і масштаби незаконних операцій).

Здатність правовласника самостійно збирати подібну інформацію зменшує ступінь участі в боротьбі з правопорушеннями правоохоронних

органів, однак при цьому необхідна законодавча база, що дозволяє правовласнику здійснювати подібні дії. Найпростіші приклади - слідчі фахівці повинні мати право проходити на територію торгових роздрібних підприємств і здійснювати перевірку справжності продукції або купувати товари в роздрібному продажі, відкритому для населення, і віддавати їх на експертизу. А правовласникам повинно бути законодавчо дозволено використання за таких дій слідчих працівників. Більше того, закон повинен давати правовласнику право одержувати в судових інстанціях дозвіл на конфіскацію товарів як речових доказів.

Угода передбачає надання правовласнику таких повноважень. У статтях 44 і 50 вказується, що члени Коаліції повинні мати цивільно-правові заборонні методи, що надасть судам повноваження запобігати продажу товарів на підставі відомостей про контрафактність товарів. Крім того, стаття 50 надає правовласнику право передавати судовим органам інформацію про можливі правопорушення і збитки, які матимуть місце у разі, якщо судовими органами не буде вжито своєчасних заходів. Тому судові органи повинні діяти проти обвинувачуваного без попередження. Передбачається, що правовласник надає судовим органам інформацію щодо вжиття таких надзвичайних заходів. У статті 50 також говориться, що судовим інстанціям може знадо-

битися заявник (правовласник) у ході подібних превентивних дій для підтвердження наявності правопорушення.

Для того, аби заявник (правовласник) міг скористатися подібною процедурою, повинні, по-перше, існувати правові методи, що дозволять правовласнику надавати судовим інстанціям необхідну інформацію й діставати вигоду від застосування превентивних заходів, зазначених у статті 50 і статті 44. По-друге, подібні дії повинні бути обумовлені законом країни.¹

Необхідно продумати, які дії може здійснювати правовласник відповідно до подібних правових положень, щоб допомогти собі і не обтяжувати громадські організації. Чи достатньо того, що правовласник, який вносить значний вклад у правозастосування, домагається лише конфіскації контрафактної продукції? Якщо система захисту прав інтелектуальної власності покликана запобігати порушенням не лише в цілому, а й в кожному конкретному разі, то які ще правові інструменти повинні мати судові органи і правовласники? Можлива конфіскація контрафактної продукції навряд чи буде достатнім превентивним заходом. Правовласнику також потрібні:

- інформація про джерела контрафактної продукції;
- конфіскація матеріалів і засобів, що використовувалися у виробництві продукції;

¹ Закони Сполучених Штатів містять загальні й окремі положення про заборонні норми. Стаття 65 Федеральних законів цивільного судочинства дозволяє застосування заборонних заходів для цивільних позовів. У відношенні інтелектуальної власності існують окремі положення по торгових марках (Титул 15, Звід законів США, розділ 1116); по авторських правах (Титул 17, Звід законів США, розділ 502); по патентах (Титул 35, Звід законів США, розділ 283), і по напівпровідникових чипах (Титул 17, Звід законів США, розділ 911).

- документи, що безпосередньо стосуються до виробництва і продажу товарів, по даному порушенню.²

Ці правові інструменти докладно наведено в Угоді - статті 46, 47 і 50 присвячено сказаному вище, але вони не мають обов'язкової сили. При тому, що члени Коаліції дають судовим органам право вимагати конфіскації матеріалів і засобів, що застосовувалися у виробництві контрафактної продукції,³ члени Коаліції не зобов'язані надавати судовим інстанціям повноваження вимагати від порушника повідомляти правовласнику інформацію про третіх осіб.⁴

4. Продавці, розповсюджувачі і виробники як об'єкти правозастосування: двосторонній процес.

З погляду правовласника, до вуличних торговців і роздрібних магазинів нескладно застосувати засоби правопорядку. Правовласники, як і інші споживачі, можуть легко перевірити і/чи придбати підозрілий товар, виставлений на продаж, і визначити його контрафактну природу. Правовласник може вимагати застосування заборонних заходів і заведення справи в цивільному суді, тому що існують конкретні об'єкти для подібних дій.

Правовласникам набагато складніше виявити порушників, що діють у великих промислових масштабах, аби провести необхідні перевірки і залучити винних до судової відпо-

відальності. Коли йдеться про великі комерційні організації, залучені у контрафактне виробництво, правовласники обмежені в можливостях проведення розслідування, і їм потрібно сприяння адміністративних правоохоронних органів, що мають законні повноваження робити негласні розслідування. Таким чином, ефективні правоохоронні заходи вимагають двосторонніх зусиль. Інформація, зібрана правовласником для подачі цивільного позову, буде використана і для цивільних, і для карних розслідувань, однак хто буде визначати на підставі цих розслідувань наявність достатніх доказів для проведення карного дізнання органами правопорядку?

Оскільки правоохоронні органи, а не фізичні особи чи інші приватні юридичні утворення, мають законне право проводити негласні розслідування, то громадські організації віддають перевагу карному розслідуванню. З огляду на витрати як суспільних, так і приватних засобів, найефективніше перевіряти всі незаконні підприємства, по яких зібрано необхідні докази. Беручи до уваги той факт, що численні розслідування вимагають участі великої кількості представників правоохоронних органів і прокуратури та значних часових витрат, за недостатності засобів для боротьби з незаконними операціями, перевага надається проведенню спільного розслідування. Воно дозволить виявити різні рівні протиправної діяльності і

² 17 стаття Зводу законів США § 1116 (d) надає судам право видавати ордер на вилучення не тільки продукції, але також "записів, що документують виробництво, продаж і одержання предметів, які мають відношення до порушення". Ордер може бути видано за заявою правовласника без попереднього повідомлення ймовірного порушника.

³ Див. статті 46 Угоди

⁴ Див. статті 47 Угоди

численних порушників, знайти контрафактну продукцію й устаткування і перервати їхню масштабну діяльність за допомогою карного переслідування у вигляді штрафів і тюремного ув'язнення.

Правовласники, державні службовці і представники правоохоронних органів мають різні засоби, у яких є свої слабкі і сильні сторони та сфери застосування. У багатьох країнах правовласники можуть притягти до відповідальності роздрібних продавців, вуличних торговців та інших очевидних правопорушників за допомоги цивільного позову. Однак, якщо правовласники впродовж своїх розслідувань виявляють факти, що вказують на існування значніших правопорушень, переслідування яких входить у повноваження органів внутрішніх справ, виникає необхідність співробітництва між правовласниками і представниками державних органів, органів правопорядку, прокуратури і судових інстанцій для ведення кримінальних справ. Хоча роль правовласника в кримінальних справах і відрізняється від його участі в цивільних позовах, як і раніше необхідно, аби правовласник сприяв розслідуванню, надаючи інформацію і наявні докази, а також давав свідчення як експерт.

Представники держави: закони і нормативні акти, правозастосування - міркування з цього приводу.

Закони і нормативні акти

Закони і докладні нормативні акти, що приводять закони в дію, існують насамперед, щоб надавати інформацію. Закони повідомляють про наступне:

- хто має право починати визначені види дій, наприклад, які правоохоронні чи адміністративні органи мають повноваження робити арешти, рейди, конфісковувати товари, приймати рішення по правопорушеннях і т.д.
- які саме державні організації мають право починати дії;
- коли державні службовці можуть починати подібні дії, наприклад, чи повинно це належати до посадових обов'язків, чи потрібна постанова суду, чи необхідно спочатку подати позов тощо.

Оскільки вся зазначена вище інформація повинна бути викладена в законах і детально описана в нормативних актах, у процесі їхнього створення урядовим діячам варто пам'ятати про інших людей. Важливо також усвідомлювати, що закони і нормативні акти поширюють свою дію не тільки на державних службовців, але і на фізичних осіб і приватні організації, які повинні також розуміти ці закони і нормативні акти, щоб мати уявлення про можливі дії уряду.

Один зі способів уникнути проблем із законами і нормативними актами - участь представників приватного сектора в законодавчому процесі. Залучення представників недержавного сектора для підготовки законодавчих і нормативних актів може бути так само корисним, як і використання інформації, наданої правовласниками, для проведення розслідувань. Закони стануть більш ефективними, якщо в їхньому створенні будуть брати участь ті, кого вони безпосередньо стосуються.

Практика правозастосування

Практика правозастосування не повинна зупинятися через обмеженість засобів. Щоб підвищити ефективність використання наявних засобів, необхідно проаналізувати наступне:

- які повноваження надано організації з правозастосування;
- чи досить в організації, що має відповідні законні повноваження, кадрів та інших елементів правозастосування;
- чи варто об'єднати засоби двох чи більше організацій;
- чи варто надавати додатковим правоохоронним організаціям великі повноваження.

У багатьох адміністративних і правоохоронних організаціях є відомства, підрозділи і відділи, що мають у розпорядженні спеціально навчених фахівців. Іноді перерозподіл обов'язків може допомогти оптимізувати використання обмежених засобів. Це може відбуватися в межах однієї організації чи у разі, коли різні урядові організації змушені проводити спільну роботу, тому що жодна з організацій окремо не має достатньої спеціалізації. Таким чином, таке співробітництво як у межах однієї організації, так і між різними організаціями дасть змогу перебороти труднощі, які виникають.

Для боротьби з піратською і контрафактною діяльністю необхідно розглядати можливості спільної роботи фахівців у різних галузях. Наведемо кілька прикладів подібного співробітництва:

- представники правоохоронних органів і працівники митних служб (працівники митної служ-

би проходять спеціальне навчання з правоохоронних дій або ж створюється особливий митний відділ розслідування);

- фахівці з авторських прав і торгових знаків працюють разом з митною службою для виявлення контрафактної продукції, що перевозиться через кордон;
- фахівці з авторських прав і торгових марок приєднані до спеціальних підрозділів внутрішніх справ, що займаються питаннями інтелектуальної власності;
- створення спеціальних підрозділів, що займаються питаннями інтелектуальної власності, у межах органів внутрішніх справ;
- створення спеціальних підрозділів, що займаються питаннями практики правозастосування в сфері інтелектуальної власності, у межах адміністративних організацій з питань інтелектуальної власності.

Щоб домогтися поліпшення у сфері правозастосування, необхідно розглянути різні підходи, включаючи ті, котрі використовуються в інших країнах. Наприклад, в азійському регіоні існує кілька моделей, що забезпечують роботу системи правозастосування. Не існує єдиної правильної системи. Правильна система - це та, котра дасть змогу знизити рівень наявного піратського виробництва і контрафактного виробництва і покласти край його подальшому розвитку.

Висновок

Існують різні види ефективного правозастосування. Система, що

успішно працює в одній країні, не обов'язково буде ефективною за її межами. Є багато способів створення чинної системи. Але насамперед необхідно забезпечити діалог між правовласниками й органами правозастосування, який включає також проведення тренінгів. Між право-

власниками й органами правопорядку не повинно бути конкуренції в досягненні єдиної мети - виявленні правопорушень і їх припиненні. Порухення прав інтелектуальної власності - це насамперед порушення закону, що вимагає судочинства і належного покарання. ♦

А Н О Н С

Для досягнення економічного та соціального добробуту суспільства кожна країна потребує добре розвинутої та налагодженої системи інтелектуальної власності. Виходячи за межі національних кордонів, чітко організована система сприяє досягненню більшої стабільності та захищеності прав в умовах все більш конкурентного глобального ринку шляхом ефективного їх забезпечення.

Крім того, ця система може допомогти у боротьбі з такими видами неlegalної діяльності, як контрафакція та піратство. Людський фактор країн, що розвиваються, відіграє ключову роль у забезпеченні розуміння ними усіх переваг національних та міжнародних систем інтелектуальної власності.

З документів Всесвітньої організації інтелектуальної власності

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

На сторінках нашого журналу пропонуємо вашій увазі рубрику **Світовий досвід**, у якій будемо знайомити із системами інтелектуальної власності розвинених країн світу. Зокрема, мова йтиметься про:

- законотворчий процес, методики та механізми його здійснення;
- історичні довідки;
- взаємодію державних та приватних структур;
- кошти на утримання та розвиток систем державними та приватними структурами;
- кількість державних та приватних науково-дослідних та інших установ;
- перспективи розвитку;
- обізнаність населення та бізнес-структур;
- погляд вітчизняних фахівців на міжнародний досвід.

Маємо надію, що рубрика буде цікавою для читачів і стане незамінним помічником для фахівців сфери інтелектуальної власності.

УКАЗ

ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

**Про невідкладні заходи щодо посилення
захисту прав інтелектуальної власності в процесі
виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків
для лазерних систем зчитування**

З метою недопущення порушень прав інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування **п о с т а н о в л я ю**:

1. Визначити захист прав інтелектуальної власності під час виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування одним із пріоритетних напрямів державної політики у сфері інтелектуальної власності.

2. Кабінету Міністрів України:

а) у місячний строк:

вжити заходів щодо утворення у складі Державного департаменту інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України підрозділу інспекторів з питань інтелектуальної власності та щодо його кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення;

розглянути питання щодо запровадження постійних постів інспекторів з питань інтелектуальної власності на підприємствах, інших суб'єктах господарювання, які здійснюють діяльність з виробництва дисків для лазерних систем зчитування;

забезпечити здійснення контролю за виконанням вимог щодо наявності на всіх дисках для лазерних систем зчитування, які виробляються, експортуються, імпортуються та розповсюджуються, спеціального ідентифікаційного коду;

б) здійснити невідкладні заходи щодо забезпечення впровадження порядку здійснення контролю за дотриманням авторського права та суміжних прав у процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування;

в) забезпечити здійснення контролюючими органами перевірок дотримання виробниками, експортерами, імпортерами та розповсюджувачами дисків для лазерних систем зчитування авторського права та суміжних прав.

3. Міністерству освіти і науки України, Міністерству внутрішніх справ України, державній податковій адміністрації України, державній митній службі України, Служб безпеки України активізувати контроль за дотриманням законодавства у сфері інтелектуальної власності в процесі виробництва, експорту, імпорту та розповсюдження дисків для лазерних систем зчитування, забезпечивши при цьому ефективну взаємодію.

4. Покласти на Міністерство освіти і науки України функції з координації заходів відповідних центральних органів виконавчої влади щодо контролю за дотриманням законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Установити, що всі проекти нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності підлягають обов'язковому погодженню центральними органами виконавчої влади з Міністерством освіти і науки України.

5. Державному комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити постійне висвітлення в засобах масової інформації заходів щодо посилення захисту прав у сфері інтелектуальної власності.

6. Розглянути у квітні 2002 року хід виконання цього Указу на засіданні Ради національної безпеки і оборони України.

Президент України

Л. Кучма

м. Київ
30 січня 2002 року
№ 85/2002

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА
від 29 травня 2001 р. № 582

Київ

**Про створення Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності**

Кабінет Міністрів України постановляє:

1. Створити в м. Києві у складі Академії правових наук Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності.

2. Покласти на Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності здійснення таких основних завдань:

- проведення наукових досліджень в сфері інтелектуальної власності;
- участь у розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань інтелектуальної власності;
- підготовка експертних висновків із зазначених питань.

3. Установити, що фінансування Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності здійснюється в межах видатків, передбачених державним бюджетом для фінансування Академії правових наук, та загальної чисельності працівників наукових установ Академії.

4. Президії Академії правових наук затвердити у місячний термін основні напрями наукової діяльності, статут, структуру і тематику науково-дослідних робіт Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності.

5. Включити Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності до переліку установ та організацій, які входять до складу Академії правових наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 1999 р. № 1516.

Прем'єр-міністр України

В. Ющенко

Гармонизация правовой охраны интеллектуальной собственности в странах Европейского Сообщества/Сост. и автор аналитического обзора Л.Г. Кравец. - М.: ИНИЦ Роспатента, 2001. - 95 с.

Основные положения Европейской патентной конвенции и предложения по совершенствованию европейской патентной системы. Перспективы введения единого патента Сообщества. Последние Директивы ЕС в области охраны интеллектуальной собственности.

Правовые аспекты передачи технологий на коммерческой основе/А.Д. Корчагин, Н.И. Золотых, Е.А. Зубкова, Г.П. Курапов, В.В. Орлова, Б.П. Симонов. - М.: ИНИЦ Роспатента, 2000. - 123 с.

Книга, подготовленная специалистами Роспатента и "Транстехнологии", включает в себя информационно-методические материалы, адресованные широкому кругу специалистов, работающих в сфере создания и применения новейших научно-технических достижений.

Мельников В.М. Товарные знаки за рубежом. Практика ведомств и судов. - М.: ИНИЦ Роспатента, 2000. - 208 с.

В книге изложена практика патентных ведомств и судов Великобритании, США, Канады, Германии и других стран, касающаяся экспертизы товарных знаков по абсолютным и относительным основаниям к обжалованию решений ведомств как в апелляционных инстанциях ведомств, так и в судах, с анализом применяемых в различных странах критериев для установления сходства знаков. Даны толкования понятий "однородные товары (услуги)" и "использование знака" наряду с изложением исторического обзора развития знаков, рассмотрены вопросы охраноспособности товарных знаков, состоящих из букв, цифр и их комбинаций, а также защиты прав на общеизвестные знаки от посягательств пиратов.

Янушкевич И.П. Практикум по гражданскому и патентному праву. - М.: ИНИЦ Роспатента, 1998. - 66 с.

Рассматриваются различные сложные производственные ситуации и правовые пути их разрешения.

Предназначается для широкого круга пользователей, в частности, для студентов юридического факультета, слушателей иных учебных заведений и практических работников, пользующихся гражданским и патентным правом и изучающих их.

Условия правовой защиты объектов промышленной собственности/Сост. и автор аналитического обзора Л.Г. Кравец. - М.: ИНИЦ, 1999. - 49 с.

Обзор затрагивает вопросы правовой безопасности промышленной собственности как основного условия развития экономических отношений и стимулирования инвестиций, а также меры правовой безопасности, включающие приобретение прав на создаваемые объекты, предотвращение их нарушения и соблюдение аналогичных прав третьих лиц, возможности патентования новых технологий, достоинства и недостатки национальных, региональных и международных патентных процедур, особенности патентования российских изобретений за рубежом, способы легального приобретения и передачи технологий, экономические и правовые проблемы патентных договоров, практику урегулирования патентных конфликтов.

Условия охраны товарных знаков за рубежом/Сост. и автор аналитического обзора Л.И. Кравец. - М.: ИНИЦ Роспатента, 1999. - 54 с.

Рассматриваются вопросы совершенствования законодательства различных стран о товарных знаках и проблемы увязки их с директивами ЕС о товарных знаках и Договором о товарных знаках в рамках ВОИС, законодательством о недобросовестной конкуренции, сравнительной рекламе и т.п., а также организационно-технические средства борьбы с контрафактной продукцией.

Зарубежный опыт судебного рассмотрения споров о квалификации изобретений/А.М. Корзников, Н.К. Финкель. - М.: ВНИИПИ, 1998. - 72 с.

Рассматриваются вопросы, касающиеся разрешения споров о квалификации изобретений в судах общей юрисдикции и патентных судах за рубежом. Приведены примеры из судебной практики и даны рекомендации, которые могут быть полезны для патентных поверенных и других специалистов в области охраны интеллектуальной собственности.

Ренкель А.Ф. Третейский патентный суд. - М.: ИНИЦ, 1998. - 73 с.

Рассматривается порядок организации, структура, задачи и функции третейского патентного суда. Приводятся конкретные судебные ситуации при рассмотрении конфликтов по патентным делам в форме вопросов и ответов.

Предназначается для широкого круга специалистов в области охраны промышленной собственности.

” Є ° :

Святоцький О.Д. (голова наукової ради), Бутнік-Сіверський О.Б., Врублевський В.К., Кремень В.Г., Кузнецова Н.С., Лавринович О.В., Литвин В.М., Мироненко Н.М., Патон Б.Є., Підпригора О.А., Побірченко І.Г., Притика Д.М., Редько В.В., Семчик В.І., Сташис В.В., Стефанюк В.С., Табачник Д.В., Тацій В.Я., Шемшученко Ю.С., Ющенко В.А.

— Є †∅ Є ° † ° :

Крайнев П.П. (головний редактор), Андросчук Г.О., Бачун О.В., Головченко Л.М., Грошевий Ю.М., Довгерт А.С., Дорошенко О.Ф., Дроб'язко В.С., Закалюк А.П., Захарченко Т.Г., Капіца Ю.М., Карабань В.Я., Клявлін В.В., Копиленко О.Л., Коссак В.М., Кращенко В.П. (заступник головного редактора), Кротюк В.Л., Крупко П.М., Крупчан О.Д., Кубів С.І., Лебідь Н.П., Лебідь С.А., Мельниченко О.І., Панов М.І., Пасенюк О.М., Підпалов Л.В., Полянничко А.О., Прахов Б.Г., Резун В.Ф., Сегай М.Я., Сіренко В.Ф., Теплюк М.О., Федченко Л.Ю.

Кузько Е.К. - відповідальний секретар

Засновник -
**Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності**

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 5664 від 05.12.01

До уваги авторів та читачів!

Редакція приймає рукописи статей на електронних носіях, набраних у програмах MS Office, та додатково на папері.

Авторам статей слід надавати фото та інформацію щодо прізвища та імені, наукового ступеня, наукового звання, місця роботи, посади, адреси та телефону.

Редакція залишає за собою право на рецензування, редагування, скорочення рукописів. За достовірність інформації та статистичних даних, що містяться у рукописах, відповідальність несе автор.

Журнал приймає замовлення на розміщення реклами

Адреса редакції: 04119, м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15

Телефон: 455-63-79, тел/факс: 455-63-78

Листування: 01030, м. Київ-30, а/с - 223

www.ndiiv.org.ua

e-mail: letter@i.kiev.ua

Комп'ютерна верстка - Петренко С.

Дизайн - Кузько Е.

Здано до набору 18.02.02. Підписано до друку 29.03.02 Формат 70x108/16.

Папір офсетний. Офсетний друк.

Додатковий наклад 300 примірників. Зам. 2-378

Надруковано з оригінал-макета у ДП "Експрес-поліграф"
04080, м. Київ, вул. Фрунзе, 47, корп. 2.
